

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**POSTAVENÍ POŠKOZENÉHO
V TRESTNÍM ŘÍZENÍ**

Autor práce: Marcela Kazimírová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2021

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Marcela Kazimírová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Postavení poškozeného v trestním řízení

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: The Position of the Injured Party in Criminal Proceedings

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

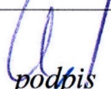

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce: duben 2020

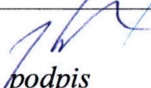

Cíl bakalářské práce:

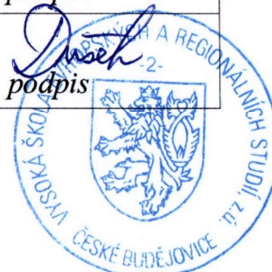
Cílem bakalářské práce je komplexně charakterizovat postavení poškozeného v trestním řízení a vytvořit přehledný katalog jeho práv.

Dalším cílem práce bude blíže popsat postup při pomoci obětem trestných činů (prezentace jednotlivých jejích forem).

Student: Marcela Kazimírová	4.6.2020 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.	20.6.2020 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D	7.7.2020 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	9.7.2020 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	9.7.2020 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KAZIMÍROVÁ, M. *Postavení poškozeného v trestním řízení: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021. 66 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: poškozený, práva poškozeného, oběť trestného činu, práva oběti trestného činu, nárok na náhradu škody, adhezní řízení

Bakalářská práce se zabývá postavením poškozeného v trestním řízení se zaměřením na jeho postavení a práva. Aktuálnost daného tématu je nesporná, o čemž svědčí i relativně nedávné přijetí právní úpravy, díky níž došlo k vyrovnání postavení poškozeného s obviněným, který měl do té doby v trestním procesu navrch. Pojem poškozený není totožný s pojmem oběť trestného činu – postavení poškozeného v trestním řízení je jasně vymezeno, a proto se dále bakalářská práce zabývá obětí trestného činu a jejich práv. Zaměřuje se na tři vybraná práva, která blíže specifikuje. Dále je v práci řešena otázka uplatnění nároku na náhradu škody ze strany poškozeného a také možnosti, jak o tomto nároku může rozhodnout soud. V práci je také poukázáno na problematiku pomoci obětem trestných činů a jsou zde prezentovány její jednotlivé formy. Dále bakalářská práce pojednává o adhezním řízení a možných odklonech v trestním řízení. Praktická část pojednává o aplikaci práv poškozeného a oběti v praxi.

ABSTRACT

KAZIMÍROVÁ, M. *The Position of the Injured Party in Criminal Proceedings: Bachelor's thesis*. České Budějovice: College of European and Regional Studies, 2021. 66 pages. Thesis supervisor: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Keywords: injured party, rights of the injured party, victim of a crime, rights of the crime victim, claim for damages, adhesion proceedings

The bachelor's thesis describes the position of the injured party in criminal proceedings focused on his position and rights. Topicality of this topic is indisputable, as evidenced by relatively recent acceptance of legislation, which brought balance amongst injured party and accused party. Until then the accused party had the upper hand in the criminal process. The term "victim" is not the same as the term "victim of crime" - the position of the injured party in criminal proceedings is clearly defined and therefore the bachelor's thesis deals with victims of crime and their rights. It focuses on three specific laws, which it specifies in more detail. Furthermore, the work covers the issue of claiming damages from the injured party and possible views of how the court may decide on this claim. The thesis also points to the issue of assistance to victims of crime and presents its various forms. Moreover, the bachelor's thesis deals with adhesion proceedings and possible diversions in criminal proceedings. The practical part deals with the application of the rights of the victim and the injured party in practice.

Obsah

Obsah	7
Úvod.....	8
1. Cíl a metodika bakalářské práce	10
2. Postavení poškozeného v trestním řízení	11
2.1 Definice poškozeného	11
2.2 Postavení poškozeného	16
2.2.1 Zajištění nároku poškozeného.....	23
3. Oběť trestného činu.....	26
3.1 Práva oběti trestného činu	27
4. Uplatnění nároku na náhradu škody.....	34
5. Adhezní řízení	37
5.1 Rozhodnutí soudu v adhezním řízení.....	38
6. Odklony v trestním řízení	40
6.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání	41
6.2 Narovnání.....	42
6.3 Podmíněné odložení návrhu na potrestání	43
6.4 Dohoda o vině a trestu.....	43
7. Pomoc obětem trestných činů	45
8. Uplatnění práv poškozeného v praxi.....	47
Závěr	50
Seznam použitých zdrojů	52
Seznam zkratk	56
Seznam příloh.....	57

Úvod

Tématem této bakalářské práce je charakteristika postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu, s důrazem na možnost uplatnění jejich práv v trestním řízení. Oba pojmy poškozený a oběť trestného činu spolu úzce souvisí, mnohdy dochází k jejich záměně, avšak nejsou obsahově totožné. Nejen tento rozdíl by měly blíže vysvětlit následující kapitoly této bakalářské práce.

Téma jsem si vybrala, neboť v nedávné době spáchaný trestný čin proti životu a zdraví na blízké osobě ovlivnil nejen můj život, ale i celé mé rodiny. Teprve tehdy si asi každý z nás uvědomí, jak snadné je stát se poškozeným v trestném řízení a v některých případech být zároveň obětí trestného činu. Nejen pro samotnou oběť to znamená velký a těžko pochopitelný zásah do života. Útok, ač primárně směřuje proti fyzické integritě či majetku, v konečném důsledku často představuje ztrátu základních jistot a pocitu bezpečí.

Úvodní kapitola prezentuje pracovní postupy a cíle této bakalářské práce, kterých mělo být v práci dosaženo.

Druhá kapitola se zabývá postavením poškozeného v trestním řízení. Definiuje poškozeného ve smyslu trestního řádu a vymezuje základní pojmy řešené problematiky. Těmi jsou zejména ublížení na zdraví, těžká újma na zdraví, majetková škoda, nemajetková újma a bezdůvodné obohacení na úkor jiného. Dále je zde proveden výčet práv poškozeného a popsána jejich obsahová náplň.

Třetí kapitola je věnována obětem trestného činu. Z hlediska české legislativy je nutno poukázat na zákon č. 45/2013, *o obětech trestných činů*, který představuje komplexní úpravu práv obětí. Tento zákon obsahuje katalog procesních a neprocesních práv. Oběti čelí obtížnému a vleklému procesu, ve kterém se musí vyrovnat s poškozením či odcizením majetku, újmou na zdraví a v těch nejzávažnějších případech i se ztrátou osoby blízké.

Čtvrtá kapitola uvádí postup při uplatnění nároku na náhradu škody. Za zmínku stojí zejména stanovení časového úseku, v němž lze účinně uplatnit nárok na náhradu škody v trestním řízení.

Pátá kapitola pojednává o adhezním řízení jako specifické součásti trestního řízení, ve kterém se rozhoduje o nároku na náhradu škody, a to na podkladě především civilněprávních předpisů.

V šesté kapitole jsou zmíněny možné odklony v trestním řízení mající za cíl zejména nápravu trestním činem narušeného vztahu mezi poškozeným a obviněným. Možný postup nápravy výše zmíněného vztahu je podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení návrhu na potrestání a dohoda o vině a trestu.

Sedmá kapitola je blíže věnována pomoci obětem trestných činů. Ministerstvo spravedlnosti ČR vede registr subjektů poskytujících odbornou pomoc a právní informace obětem trestných činů. Tyto subjekty podléhají akreditaci. Dále jsou v registru zapsaní advokáti, kteří podléhají kontrole České advokátní komory. V neposlední řadě služby obětem poskytuje též Probační a mediační služba, která je organizační složkou státu.

Poslední kapitola obsahuje možný algoritmus uplatněných práv poškozeného v praxi. Autorka za použití konkrétního případu, kdy došlo ke způsobení těžkého ublížení na zdraví, demonstruje vzniklou situaci, v níž se poškozená osoba nacházela.

1. Cíl a metodika bakalářské práce

Autorka se ve své práci bude komplexně zabývat postavením poškozeného v trestním řízení, neboť ten je jedním z hlavních subjektů trestního řízení. Aktuálnost daného tématu je nesporná, o čemž svědčí i relativně nedávné přijetí právní úpravy, díky níž došlo k vyrovnání postavení poškozeného s obviněným, který měl do té doby v trestním procesu navrch. S ohledem na uvedené bude nejprve vymezen pojem poškozený a následně blíže charakterizována jemu náležející procesní práva, které mu přiznává trestní řád a také zákon o obětech trestných činů. V souvislosti s touto právní úpravou bude třeba vysvětlit pojem oběť, a to i v kontextu s pojmem poškozený.

Dále bude v práci řešena otázka uplatnění nároku na náhradu škody ze strany poškozeného a také možnosti, jak o tomto nároku může rozhodnout soud. V práci bude také poukázáno na problematiku pomoci obětem trestných činů a budou zde prezentovány její jednotlivé formy. V souvislosti s tímto budou zmíněny i jednotlivé odklony v trestním řízení restorativního charakteru. Tato část bakalářské práce bude vhodně doplněna o případy z praxe.

Pro dosažení stanovených cílů byly uplatněny následující metody zkoumání:

- studium právnické a jiné odborné literatury, právních předpisů a internetových zdrojů,
- deskriptivní metoda,
- základní metodou zpracování práce byla teoretická analýza doplněná o další logické metody,
- komparační metoda,
- interdisciplinární přístup.

2. Postavení poškozeného v trestním řízení

Každý se může někdy ocitnout v postavení poškozeného v trestním řízení, nebo se stát obětí trestného činu. Výjimkou nejsou útoky na lidské zdraví, které mohou dosahovat intenzity trestného činu.

Osobě poškozeného je proto v rámci trestního řízení přiznáno specifické postavení, z něž vyplývá řada práv. Trestní řád č. 141 /1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „TrŘ“) přiznal obdobně jako trestní řády z roku 1950 a 1956 výlučně žalobní právo jen státnímu orgánu v postavení veřejného žalobce (dnes státní zástupce). Poškozený tak nemá právo podat obžalobu nebo převzít trestní stíhání, podobně jako tomu bylo podle právní úpravy z roku 1873. Přesto platná právní úprava poskytuje některým kategoriím poškozených možnost ovlivnit zahájení či pokračování v trestním stíhání vůči konkrétní osobě tím, že v taxativně stanovených případech podmiňuje trestní stíhání souhlasem poškozeného (§ 163 TrŘ). Důvodem zavedení této úpravy bylo upřednostnění určitých bližších vazeb mezi obviněným a poškozeným před potřebou trestního postihu. Z pohledu zahraničních právních úprav podobného druhu (soukromá či podpůrná žaloba) je tento český institut zvláštností.¹

2.1 Definice poškozeného

Poškozený podle § 43 odst. 1 TrŘ je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Naopak se dle § 43 odst. 2 TrŘ za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem. Poškozeným tedy není ten, kdo se za něj jen sám považuje.

Ublížením na zdraví se rozumí takový stav (onemocnění, poranění), který z důvodů porušení normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má jiný vliv na obvyklý způsob života poškozeného a který zpravidla vyžaduje lékařského ošetření, i když nezanechá trvalé následky.²

Poškozeným v tomto smyslu není jen ten, komu bylo ublíženo na zdraví skutkem, který lze kvalifikovat jako některý z trestných činů proti životu a zdraví, ale poškozeným

¹ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019, str. 221.

² ŠÁMAL, Pavel., a kol. *Trestní řád – komentář*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008.

je také osoba, vůči níž byl spáchán i jiný trestný čin a v souvislosti s ním došlo k poškození zdraví. Pokud bylo někomu trestným činem ublíženo na zdraví, je poškozeným v trestním řízení, a to i tehdy, když nemůže uplatňovat proti pachateli, který mu toto ublížení způsobil, nárok na náhradu materiální škody.

V této souvislosti je potřebné připomenout občasný problém praxe, který spočívá v posuzování psychické újmy na zdraví. Zatímco v případě porušení tělesných funkcí nebývá takový problém se zjištěním mechanismu vzniku zranění a příčinné souvislosti mezi jednáním pachatele a vzniklým následkem, tak v případě psychické újmy na zdraví, pokud se jí rozumí porušení normálních duševních funkcí, o problém mnohdy jde. I za předpokladu prokázání příčinné souvislosti mezi jednáním pachatele a daným následkem v podobě psychické újmy bývá překážkou prokázání zavinění. Také je třeba si ujasnit, co lze chápat pod pojmem psychická újma na zdraví. Pokud se jí rozumí duševní porucha, je jednoznačné, že jde o ublížení na zdraví, jak ho má na mysli § 43 odst. 1 TrŘ. Za psychickou újmu je také možné považovat posttraumatickou stresovou poruchu nebo emociální újmu, vzniklou např. ztrátou pocitu bezpečí po vloupání do bytu. Takovou újmu je ovšem těžké objektivně posoudit i postihnout, a proto ji lze spíše řadit mezi újmy morální.³

V případě **těžké újmy na zdraví** (§ 122 odst. 2 tr. zákoníku) se vychází v podstatě z obdobných kritérií, které se uplatňují i při posuzování ublížení na zdraví, ovšem pojem těžká újma na zdraví je již spojen s vážnější změnou zdravotního stavu poškozeného. Základní rozdíl mezi ublížením na zdraví a těžkou újmu na zdraví spočívá v tom, že u těžké újmy na zdraví musí vždy jít o vážnou poruchu zdraví nebo o jiné vážné onemocnění, které jsou navíc podřaditelné pod některý z taxativně uvedených případů pod písm. a) až i) § 122 odst. 2 tr. zákoníku. K tomu, aby se jednalo o těžkou újmu na zdraví, je nutné současné splnění dvou základních podmínek:

- a) existence vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění,
- b) naplnění alespoň některého z taxativně uvedených případů, u nichž jde o těžkou újmu na zdraví (v konkrétním případě může být naplněno i více z těchto případů).

Při ublížení na zdraví odčiní škůdce poškozenému peněžitou náhradu vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy. Pakliže poškozením zdraví vznikla překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského

³ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2017, str. 87-88.

uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti (§ 2958 zákona č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“).

Při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželovi, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké, a to peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Pakliže výši náhrady nelze určit, stanoví se podle zásad slušnosti (§ 2959 o. z.).⁴

Závěr, že jde v konkrétním případě o těžkou újmu na zdraví, je právním závěrem, jež přísluší vyslovit jen orgánům činným v trestním řízení, které jej činí zpravidla na podkladě znaleckých posudků.

Těžká újma na zdraví může být znakem základní skutkové podstaty – např. u trestného činu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku nebo ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku.

K těžké újmě na zdraví se vyjádřil Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí: *„I. Znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, musí obsahovat popis konkrétních projevů posttraumatické stresové poruchy u poškozeného, tj. uvedení skutečností, v jakých sférách života poškozeného se tato porucha projevila a po jakou dobu a v jaké intenzitě ho omezila v obvyklém způsobu života. Takto musí být zadavatelem znalecký úkol vymezen. Nestáčí jen znalcovo konstatování, že v důsledku jednání obviněného tato posttraumatická stresová porucha u poškozeného nastala. Jen při zodpovězení těchto otázek lze totiž rozhodnout, zda se tato posttraumatická stresová porucha projevila jako vážná porucha zdraví (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 29/2018 Sb. rozh. tr.).“*

„II. Zavinění pachatele je třeba prokázat nejen ve vztahu k jeho jednání, nýbrž i k následku činu a příčinnému vztahu mezi jednáním a následkem. K vyslovení jeho viny přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku proto nedostačuje, pokud soud zdůvodní existenci nevědomé nedbalosti pachatele podle § 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku jen ve vztahu k jeho neopatrnému jednání (např. způsobení požáru) a k jím bezprostředně přivozenému somatickému poškození zdraví poškozeného (ke vzniku popálenin jeho těla), není-li těžká újma na zdraví shledávána v tomto poranění, nýbrž v duševní poruše (posttraumatické stresové poruše), která se

⁴ ČESKO. Komentář k KO141-1961CZ: text § X text komentáře IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-02-15].

u poškozeného měla vyvinout jako následek činu pachatele. V takovém případě je nezbytné prokázat jeho nedbalostní formu zavinění k této vážné poruše zdraví, která je zákonným znakem objektivní stránky uvedeného přečinu.“ Soud zde posuzuje, zda skutkové vyjádření obsažené v tzv. skutkové větě skutečně odůvodňuje subsumci popsaného skutku a zda zdůvodnění užitá právní kvalifikace je úplné a vyjadřující naplnění znaků skutkové podstaty přečinu. Musí být dostatečně prokázána forma zavinění.⁵

Majetkovou škodou se rozumí jen skutečně vzniklá škoda, kterou lze vyjádřit v penězích. Je potřebné konstatovat, že ze všech škod, vyjmenovaných ve zmíněném ustanovení má majetková škoda pro postavení poškozeného zásadní význam, pokud jde o jeho možnost uplatnit náhradu škody v trestním řízení. Nejde jen o škodu vzniklou zmenšením majetku poškozeného spáchanou trestným činem, ale i o jinou materiální škodu, vzniklou např. poškozením věci nebo také tím, o co poškozený v materiálním vyjádření přišel. Obecně je to vždy škoda, kterou lze odčinit nebo zmírnit buď uvedením v původní stav, nebo peněžitou náhradou.⁶ Majetková škoda může mít podobu skutečné škody, ušlého zisku, ale také marně vynaložených nákladů či nemožnosti vykonávat určitá práva.⁷

Občanský zákoník v § 2958 k odškodnění imateriální újmy na zdraví stanovuje, že při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti. V praxi by měla být užívána jako pomůcka „*Metodika Nejvyššího soudu ČR k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)*“.⁸

Nemajetkovou újmu, jak ji má na mysli § 43 odst. 1 TrŘ, je škodlivý zásah do práv a zájmů dotčeného subjektu chráněným trestním zákoníkem, i když následkem takového zásahu primárně nevzniká konkrétní škoda. Takový zásah bývá zapříčiněn trestnými činy proti lidské důstojnosti, zejména jde o trestný čin znásilnění

⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 6 Tdo 320/2018, uveřejněné pod číslem 13/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní.

⁶ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 88.

⁷ Poradce 2019/4 str. 228.

⁸ Nespravedlivost duality způsobu odškodňování při | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nespravedlivost-duality-zpusobu-odskodnovani-pri-nahrade-bolesti-a-ztizeni-spolecenskeho-uplatneni-108674.html>

(§ 185 tr. zákoníku), sexuální nátlak (§ 186 tr. zákoníku), pohlavní zneužívání (§ 187 tr. zákoníku) nebo bývá způsoben trestnými činy narušujícími soužití lidí, které jsou uvedeny v § 252 až 256 tr. zákoníku (např. nebezpečné vyhrožování nebo hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob) či některými činy proti pořádku ve věcech veřejných (např. § 353 až 354 tr. zákoníku). Nemajetková újma může být způsobena i jednáním pachatele trestného činu, které je z hlediska vývojových stádií trestného činu buď přípravou k trestnému činu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku nebo pokusem trestného činu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku.⁹

Obohacením na úkor poškozeného se považuje bezdůvodné obohacení, které je upraveno v § 2991 odst. 1, 2 o. z. Podle citovaného ustanovení se bezdůvodně obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.

Obohacením se rozumí neoprávněné rozmnožení majetku pachatele nebo někoho jiného, ať již jeho rozšířením nebo ušetřením nákladů, které by jinak byly z majetku pachatele nebo někoho jiného vynaloženy, přičemž zákonný znak spočívající v obohacení jiného je naplněn i obohacením blíže neurčené osoby nebo skupiny osob.¹⁰

Bezdůvodné obohacení může být přímé nebo nepřímé. Rozdíl spočívá v tom, že škoda vzniká poškozenému, přičemž bezdůvodné obohacení se vztahuje k pachateli. V praxi to může být komplikovanější, neboť ve většině případů dochází při vzniku škody poškozenému zároveň i k určitému prospěchu pachatele (např. při krádeži vznikne poškozenému škoda nejen ve výši hodnoty odcizené věci, ale částečně i ztrátou jejího užitku, přičemž pachatel, který si takovou věc přisvojí tím, že se jí zmocní, se jeho majetek zvýší o hodnotu této věci).¹¹

⁹ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 89.

¹⁰ *Judikatura - Judikáty - Rozsudok* [online]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/55031/>

¹¹ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 90.

Trestní řád rozlišuje mezi **dvěma skupinami poškozených**:

- a) **Poškozený, který může uplatnit nárok vůči obviněnému** a navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku obžalovanému povinnost škodu nahradit uložil (§ 43 odst. 3 TrŘ). Tento poškozený má kromě všeobecně stanovených práv podle § 43 odst. 1 TrŘ také právo **být subjektem adhezního řízení**, což znamená možnost uplatnit nárok na náhradu škody přímo v trestním řízení. Bude se jednat zejména o poškozeného, jemuž trestním činem vznikla újma na zdraví nebo majetková škoda.
- b) Poškozený, **jenž není subjektem adhezního řízení**. Tomuto poškozenému náleží jen procesní oprávnění podle § 43 TrŘ.

Na postavení a práva poškozeného, který je subjektem adhezního řízení, má vliv celá řada jiných právních předpisů než předpisů trestního práva. Půjde zejména o některá ustanovení občanského zákoníku a zákoníku práce o odpovědnosti za škodu, předpisy o pojištění majetku, ale především pak o právní úpravu správy zajištěného majetku provedenou zákonem č. 279/2003 Sb., *o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů*, ve znění pozdějších předpisů.¹²

2.2 Postavení poškozeného

Postavení poškozeného je dáno zejména tím, že v trestním řízení je procesní stranou, což je zakotveno v § 12 odst. 6 TrŘ. Poškozený však v trestním řízení může vystupovat i v postavení nositele důkazu o spáchaném trestném činu, tedy v postavení svědka.¹³ Zde dochází k rozporu s právy poškozeného, neboť **poškozený má oprávnění být přítomen** hlavnímu líčení, klást vyslychaným osobám otázky a navrhnout důkazy. Naproti tomu v souladu s § 209 odst. 1 TrŘ předseda senátu dbá o to, aby **svědek** ještě nevyslechnutý **nebyl přítomen při výslechu obžalovaného** a jiných svědků. Je-li obava, že svědek v přítomnosti obžalovaného nevypraví pravdu, případně jde-li o svědka, jemuž nebo osobě jemu blízké z podaného svědectví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí, předseda senátu učiní opatření vhodné k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, případně vykáže obžalovaného po dobu výslechu takového svědka z jednací síně.

¹² FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019, str. 226.

¹³ CHMELÍK, Jan et al. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, str. 154.

Poškozený má právo se účastnit trestního řízení, nejedná se o povinnost. Práva uvedená v trestním řádu přísluší každému poškozenému, tedy nejen tomu, kdo má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, ale i poškozenému bez tohoto oprávnění. V případě úmrtí fyzické osoby poškozené trestným činem přecházejí práva na dědice. Výjimkou je však nárok na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění, což vyplývá z § 2009 odst. 1 o. z. (smrtí dlužníka povinnost nezanikne, ledaže jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem), neboť oba tyto nároky jsou vázány na osobu primárně poškozeného.

Trestní řád poskytuje poškozenému značná práva, která může uplatnit v trestní řízení. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnou mu plnou možnost k jejich uplatnění. Poškozený má právo, zejména:

- **podat trestní oznámení o podezření ze spáchání trestného činu.** Trestní oznámení je poškozený oprávněn učinit ústně do protokolu, popř. písemně. Orgány činné v trestním řízení jsou pak povinny se tímto oznámením zabývat a postupovat podle trestněprávních předpisů. Podle názoru Ústavního soudu ČR vyjádřeného v rámci nálezu: “... (poškozený) má ústavně zaručené právo na efektivní trestní řízení na obranu svých práv a svobod...”¹⁴,
- **být o svých právech řádně poučen.** Jedná se o základní právo poškozeného deklarované § 46 TrŘ podle kterého jsou orgány činné v trestním řízení povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění. Tato povinnost orgánu činného v trestním řízení je předpokladem pro možnost uplatnění procesních práv poškozeného. V rámci tohoto poučení je také povinností orgánu činného v trestním řízení upozornit poškozeného na možnost žádat o uspokojení nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestním činem (podle zákona č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení).¹⁵ Více k tomuto zákonu v kapitole uplatnění nároku na náhradu škody,
- **činit návrhy na doplnění dokazování.** Právo vyplývající z § 43 odst. 1 TrŘ, v řízení před soudem je konkretizované v § 215 odst. 4 a § 235 odst. 2 a § 263 odst. 6 TrŘ. Jeho smyslem je umožnit vlastní aktivní účastí poškozeného opatření podkladů pro

¹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12.8.2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12.

¹⁵ NOVOTNÝ, Fr., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 99.

rozhodnutí o uplatněném nároku na náhradu škody. Tímto právem je též deklarováno postavení poškozeného jako strany trestního řízení, zejména v hlavním líčení.¹⁶

- **nahlížet do spisů**, které mu plyne z § 42 odst. 1 TrŘ a konkrétně to stanoví § 65 odst. 1 TrŘ, tím že poškozený a jeho zmocněnec mají právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování a osobních údajů svědka podle § 55 odst. 2 TrŘ, činit si z nich výpisky a poznámky a pořizovat si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Toto právo mají zákonný zástupce poškozeného i opatrovník.¹⁷ Ustanovení § 45 TrŘ uvádí, není-li poškozený osobou plně svéprávnou nebo je-li omezen ve svéprávnosti, vykonává jeho práva podle tohoto zákona jeho zákonný zástupce nebo opatrovník. Opatrovníka ustanovuje předseda senátu a v přípravné řízení státní zástupce. Jinou osobu než advokáta lze ustanovit opatrovníkem jen s jejím souhlasem.¹⁸

Jiné osoby tak mohou činit se souhlasem předsedy senátu a v přípravném řízení se souhlasem státního zástupce nebo policejního orgánu, jen pokud je toho třeba k uplatnění jejich práv. Toto ustanovení nestanoví, že pořizování kopií spisů nebo jejich částí musí provádět oprávněné osoby osobně. V některých případech to nebude nejen vhodné, ale ani možné. Jinou osobou je např. insolvenční správce. Jiné osoby potřebují souhlas příslušných orgánů k nahlížení do spisu a mohou do spisu nahlížet v rozsahu, který potřebují k uplatnění svých práv.

Kromě toho § 65 odst. 2 TrŘ pak stanoví, že v přípravném řízení může státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů a spolu s tím ostatní práva uvedená v odstavci 1 ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, již se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat.¹⁹

K důvodům, pro něž lze odepřít nahlížení do spisů v průběhu prověřování, se ve svém nálezu vyjádřil také Ústavní soud ČR: „*Pro posouzení, zda je ta, která osoba poškozeným ve smyslu ustanovení § 43 trestního řádu, není rozhodující právní kvalifikace, pro kterou se trestní řízení vede, nýbrž je nutno definici poškozeného v citovaném ustanovení porovnávat se skutkovým dějem, jak o něm svědčí v dané fázi*

¹⁶ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 98-99.

¹⁷ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání podle stavu k 13.3.2020. Praha: Leges, 2020, str. 716-717.

¹⁸ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání podle stavu k 13.3.2020. Praha: Leges, 2020, str. 688-689.

¹⁹ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání podle stavu k 13.3.2020. Praha: Leges, 2020, str. 716-717.

trestního procesu dostupná zjištění. V posuzované věci však je třeba zdůraznit, že stěžovatel žádal o nahlédnutí do spisového materiálu v počáteční fázi trestního řízení, v průběhu prověřování, kdy jsou zjišťovány základní obrysy skutkového stavu a teprve shromažďovány podklady pro závěr o důvodnosti podezření ze spáchání trestného činu, jeho následcích a tím i poškozených, o pachateli či pachatelích, jakož i o případné odpovídající právní kvalifikaci zjištěného jednání, takže orgány činné v trestním řízení mohly dospět i k nikoliv zcela přesvědčivému závěru o tom, kdo je ve věci poškozeným. V této souvislosti však je třeba zdůraznit, že s ohledem na počáteční fázi trestního řízení a charakter prověřovaných skutečností by orgány činné v trestním řízení i za situace, že by stěžovateli přiznaly postavení poškozeného, velmi pečlivě zvažovaly postup podle ustanovení § 65 odst. 2 trestního řádu, tj. umožnit nahlížení do spisu.“²⁰,

- **zúčastnit se hlavního líčení**, o jehož konání musí být vyrozuměn (popř. jeho zmocněnec) a to při zachování nejméně třídní lhůty a musí mu být doručena obžaloba (ať už jde o fyzickou, nebo právnickou osobu), pokud je znám její pobyt nebo sídlo. V hlavním líčení může poškozený se souhlasem předsedy senátu (samosoudce) klást vyslychaným osobám otázky,
- **zúčastnit se veřejného zasedání o odvolání**, o jehož konání musí být vyrozuměn (popř. jeho zmocněnec) a to při zachování alespoň třídní lhůty k přípravě. V této části trestního řízení má práva jako v hlavním líčení (§ 198 odst. 1, 2 TrŘ),
- **před skončením řízení se k věci vyjádřit**. V hlavním líčení má poškozený právo na závěrečnou řeč, ve veřejném zasedání o odvolání má právo se před skončením k věci vyjádřit,²¹
- **zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu mezi obviněným a státním zástupcem**. Zavedení institutu dohody o vině a trestu mělo za cíl přinést výhody pro všechny subjekty zúčastněné v trestním řízení. Dohodu o vině a trestu je možné charakterizovat jako postup, při kterém se obviněný, poškozený a státní zástupce

²⁰ *Judikatura - Judikáty - Rozsudok* [online]. [cit. 2021-03-03].

Dostupné z: <https://www.judikaty.info/document/uscr/21507/>

²¹ ŠÁMAL, Pavel., a kol. *Trestní řád – komentář*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008., str. 339.

dohodnou na návrhu dohody o vině a trestu, kterou musí schválit a vyhlásit soud odsuzujícím rozsudkem,²²

- **nechat se zastupovat zmocněncem.** Možnost poškozeného dát se zastupovat zmocněncem vyplývá z § 50 odst. 1 TrŘ. Zmocněnec je oprávněn činit za poškozeného návrhy, podávat za něj opravné prostředky a je oprávněn zúčastnit se všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený (§ 51 trestního řádu). Ústavní soud ČR v nálezu k právu poškozeného na bezplatnou pomoc v trestním řízení uvádí: *„Právo na právní pomoc poškozenému náleží již od počátku trestního řízení a vztahuje se na všechny jeho fáze, což je zřejmé z dikce ustanovení čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, přičemž toto právo náleží též nemajetnému poškozenému. Ustanovení § 51a odst. 1 trestního řádu je proto třeba interpretovat tak, že zmocněnci, kterého si poškozený zvolil ještě před přiznáním nároku na bezplatnou právní pomoc poskytovanou zmocněncem, náleží – v případě, že je takový nárok poškozenému přiznán – odměna a náhrada hotových výdajů zpravidla ode dne podání důvodného návrhu na přiznání nároku na bezplatnou právní pomoc,“²³*
- **na ochranu osobnosti poškozeného.** Právo, aby při provádění úkonů trestního řízení byla vždy šetřena jeho osobnost a ústavou zaručená práva (§ 52 TrŘ). Konkrétním uplatněním tohoto práva může být například aplikace § 8a TrŘ o poskytování informací sdělovacím prostředkům,
- **použít v trestním řízení mateřského jazyka** (§ 2 odst. 14 TrŘ). Orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce. Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá,²⁴
- **žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu** policejního orgánu a státního zástupce konajícího vyšetřování (§157a TrŘ). Státní zástupce je povinen žádost neprodleně vyřídit,

²² JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání podle stavu k 13.3.2020. Praha: Leges, 2020, str. 939.

²³ ČESKO. JUD361665CZ – JUD361665CZ – IV. ÚS 2334/17, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2018-03-10].

²⁴ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání podle stavu k 13.3.2020. Praha: Leges, 2020, str. 598.

- na **oznámení usnesení o odložení věci**, pokud je poškozený znám a právo podat **stížnost** proti tomuto usnesení (§ 159a odst. 5 a 6 TrŘ),
- na **oznámena usnesení o postoupení věci jinému orgánu** a právo napadnout takové usnesení **stížností** (§ 171 odst. 2 TrŘ),
- na **oznámení usnesení o zastavení trestního stíhání** a právo napadnout takové usnesení **stížností** (§ 172 odst. 3 TrŘ),
- **vyrozuměn o přerušení trestního stíhání** (§ 173 odst. 3 TrŘ),
- být **vyrozuměn o podání žaloby**, jsou-li jeho pobyt a sídlo známé (§ 176 odst. 1 věta druhá TrŘ),
- být **vyrozuměn** policejním orgánem nebo stáním zástupcem **o odložení** nebo **odevzdání věci ve zkráceném přípravném řízení** (§ 179c odst. 1 věta první, odst. 4 TrŘ),²⁵
- **dát souhlas s trestním stíháním.** U trestných činů vyjmenovaných v § 163 odst. 1 TrŘ lze zahájit trestní stíhání pouze se souhlasem poškozeného. Jedná se obvykle o situace, kdy je pachatel trestného činu osobou blízkou poškozeného (oběti), např. jejím příbuzným v pokolení přímém, manželem apod. Mezi tyto trestné činy patří mimo jiné ublížení na zdraví (§ 146 tr. zákoníku), těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 147 tr. zákoníku), ublížení na zdraví z nedbalosti (§ 148 tr. zákoníku), neposkytnutí pomoci (§ 150 tr. zákoníku), neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku (§ 151 tr. zákoníku), omezování osobní svobody podle § 171 odst. 1, 2 tr. zákoníku a další.

Naopak souhlasu poškozeného s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 TrŘ není třeba, pokud byla takovým činem způsobena smrt, poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byla jeho svéprávnost omezena, poškozeným je osoba mladší 15 let, z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností, jak je uvedeno § 163a TrŘ.²⁶

²⁵ CHMELÍK, Jan et al. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, str. 154.

²⁶ <https://www.policie.cz/clanek/souhlas-poskozeneho-s-trestnim-stihanim.aspx>.

- v trestním řízení **požadovat na obviněném náhradu škody**, která mu byla způsobena trestnou činností. Uplatnit právo na náhradu škody může poškozený kdykoliv v průběhu trestního řízení, nejpozději však před tím, než je zahájeno dokazování v hlavním líčení před soudem, zpravidla tedy než začne soud vyslýchat obžalovaného.²⁷

Výčet těchto procesních práv není zdaleka úplný, neboť řadu dalších práv poskytuje poškozenému jak samotný trestní řád (například námitku podjatosti, kterou však mohou činit i jiné osoby než poškozený), tak například zákon č. 218/2003 Sb., *o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“)*.²⁸

Zájmy a práva poškozeného jsou v zákoně *o soudnictví ve věcech mládeže uvedeny* v § 45 odst. 1 a 2:

(1) Orgány činné podle tohoto zákona jsou povinny přihlížet k oprávněným zájmům poškozeného, poučit ho o jeho právech a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění; státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu posoudí vhodnost a účelnost některého ze zvláštních způsobů řízení vedoucích mimo jiné k náhradě škody nebo jinému odčinění škodlivých následků činu.

(2) Poškozený, jehož adresa pobytu, sídla nebo místa podnikání je známa, musí být příslušným orgánem činným podle tohoto zákona vyrozuměn, jestliže mladistvý prohlásí, že je připraven škodu vzniklou činem nahradit, jinak odčinit nebo přispět k narovnání škodlivých následků činu. Totéž platí v případě, že mladistvý na sebe vezme povinnost, která se bezprostředně dotýká zájmů poškozeného.

Mimo obecná práva poškozeného uvedená shora, tomuto poškozenému náleží například:

- právo **uplatnit proti obviněnému nárok na náhradu škody**. Jedná se o právo spočívající v možnosti navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu, která byla poškozenému trestným činem

²⁷ www.testni-rizeni.com – *Trestní právo a trestní řízení pro laiky, 2020*, [online]. Dostupné z: <http://www.testni-rizeni.com/dokumenty/uplatneni-naroku-na-nahradu-skody-vzor> [cit. 2020-12-10].

²⁸ CHMELÍK, Jan et al. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, str. 154-155.

způsobena. Oprávnění vyplývá z § 43 odst. 3 TrŘ, jeho realizace je poté dána § 228 a § 229 TrŘ.²⁹ O nároku na náhradu škody je pojednáno blíže v kapitole 4.

- právo učinit **návrh na zajištění nároku na náhradu škody na majetku obviněného** (§ 47 odst. 1,2 TrŘ), právo být vyrozuměn o nároku (§ 47 odst. 8 TrŘ) včetně práva stížnosti proti rozhodnutí o zrušení nebo o omezení zajištění nároku na náhradu škody nebo vynětí věci ze zajištění (§ 49 TrŘ) apod.³⁰ Blíže uvedeno v podkapitole 2.2.1.

Ne každý poškozený má však zájem těchto práv využívat a v trestní řízení vystupovat. Ustanovení § 43 odst. 5 TrŘ umožňuje vzdání se práv poškozeného. Zákon v tomto případě vyžaduje výslovné prohlášení o vzdání se práv. Prohlášení je nutné učinit příslušnému orgánu činnému v trestním řízení.³¹

2.2.1 Zajištění nároku poškozeného

Zajištění nároku poškozeného na náhradu škody na majetku obviněného je mnohdy zásadním předpokladem pro úspěšné uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v trestním řízení. Tímto opatřením se velmi citelně zasahuje do majetkových práv obviněného, který je tak omezen při nakládání se svým majetkem až do konečného rozhodnutí. „*Institut zajištění nároku poškozeného na majetku obviněného podle § 47 odst. 1 tr. ř. je dočasným opatřením, jímž se nemění vlastnické právo k zajištěným věcem, ačkoli je obviněný omezen v jeho výkonu, zejména pokud jde o převod zajištěných věcí, jejich užívání a další nakládání s nimi (§ 47 odst. 4 tr. ř.). Účelem zajištění ve smyslu § 47 odst. 1 tr. ř. je totiž zachování hodnoty zajištěného majetku a jeho použitelnosti pro uspokojení nároku poškozeného. Splnění tohoto účelu pak může bránit nejen převod zajištěné věci na jinou osobu, ale též jakékoli další dispozice nebo úkony činěné ve vztahu k ní, pokud y jejich důsledkem bylo snížení hodnoty zajištěné věci...“.³² O takovém zajištění rozhoduje na návrh státního zástupce nebo poškozeného soud a v přípravném řízení na návrh poškozeného státní zástupce.*

Zajištění nároku poškozeného je upraveno v § 47 TrŘ a lze jej využít, pokud byla poškozenému způsobena trestným činem škoda nebo nemajetková újma, nebo získal-li obviněný takovým trestným činem na jeho úkor bezdůvodné obohacení, přičemž nárok

²⁹ NOVOTNÝ, Fr., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 106.

³⁰ CHMELÍK, Jan et al. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, str. 155-156.

³¹ Poradce 4/2019 str. 218.

³² Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. Tz 52/2014.

lze na majetku obviněného zajistit až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení. Z daného ustanovení vyplývá, že uvedený postup lze uplatnit až po zahájení trestního stíhání. Přitom usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ musí být osobě fakticky doručeno, nepostačuje pouhé vyhotovení usnesení policejním orgánem. Výjimkou je řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. TrŘ).³³

Majetkem se zde rozumí souhrn všech majetkových hodnot, tj. věcí, pohledávek a jiných práv a penězi ocenitelných hodnot. Podle § 47 TrŘ nelze zajistit nárok poškozeného, který nemůže být uplatněn v trestním řízení (tj. musí jít o nárok poškozeného, který je subjektem adhezního řízení a o jehož nároku ještě nebylo, byť nepravomocně, rozhodnuto v občanskoprávním či případně jiném, např. přestupkovém, řízení).

Komplexní úpravu postupu při výkonu rozhodnutí zajištěného majetku obsahuje zákon č. 279/2003 Sb., *o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů*, v platném znění. Tento zákon stanoví postup při výkonu rozhodnutí o zajištění majetku nebo jeho určené části pro účely výkonu trestu, výkonu ochranného opatření zabránění části majetku nebo uspokojení nároku poškozeného v trestním řízení a při správě takového majetku, jakož i při správě věcí a náhradních hodnot vydaných, odňatých nebo jinak zajištěných v trestním řízení. Judikatura se již v minulosti vymezením okruhu majetku obviněného zabývala v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 To 38/76 a v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Tpj 98/76.³⁴ V rozhodnutích bylo upřesněno, že lze zajistit i majetek, jehož je obviněný spoluvlastníkem, jakož i ten, který náleží do společného jmění manželů.³⁵ V odůvodněných případech je možné zajistit i vykonatelnou pohledávku obviněného.

Dále § 3 cit. zákona vyjmenovává, které věci nemohou být postiženy zajištěním. Vychází zejména z občanskoprávních předpisů, jež upravují majetek nepodléhající výkonu soudního rozhodnutí. Cílem tohoto ustanovení je ponechat obviněnému a jeho rodině nezbytné minimum sloužící k uspokojování jejich základních potřeb.³⁶

³³ CHMELÍK, Jan et al. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, str. 156.

³⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 To 38/76 ze dne 03. 12. 1976; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Tpj 98/76 ze dne 27. 04. 1977.

³⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27.10.2011, sp. zn. 6 To 58/2011.

³⁶ Zákon o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení. Praktický komentář: Bulletin Advokacie. *Bulletin advokacie, odborný právní portál | Domů* [online]. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z:

Vzhledem k tomu, že poškozený vymáhá svůj nárok civilní cestou, není možné zajišťovat v trestním řízení majetek, který nelze exekučně postihnout. Proto se v § 3 odst. 3 cit. zákona stanoví, že v případě zajištění nároku poškozeného nelze zajistit další věci, které není možné podle občanského soudního řádu postihnout v rámci výkonu rozhodnutí.³⁷

³⁷ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání podle stavu k 13.3.2020. Praha: Leges, 2020, str. 693-694.

3. Oběť trestného činu

Termín „oběť“ zavedl zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů. V roce 2013 doznal pojem oběti značného rozšíření v souvislosti s přijetím zákona č.45/2013, o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOTČ“). Česká republika tímto zákonem provedla Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestných činů. Zákon představuje komplexní úpravu práv obětí, a to jak procesních (práva, která náleží dle TrŘ oběti v procesním postavení poškozeného), tak neprocesních práv (práva před zahájením trestního řízení), a současně zavádí a standardizuje služby obětem a poskytování peněžité pomoci státem.³⁸

Obětí je podle současné právní úpravy nejen fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, ale i taková osoba, jíž byla způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestného činu obohatil.

Vymezení pojmu oběti se tak výrazným způsobem přiblížilo vymezení pojmu poškozeného ve smyslu § 43 TrŘ. Nejde však i nadále o pojem totožný, jelikož pojem oběť je svým rozsahem užší, neboť i nadále za ni nelze považovat právnickou osobu. Ale v jistém smyslu je i širší, neboť označení oběť trestného činu je rozšířena i na příbuzné v pokolení přímém, sourozence, osvojence, osvojitele, manžela nebo registrovaného partnera nebo druha, pokud jsou osobou blízkou ve vztahu k osobě, které byla trestným činem způsobena smrt (§ 2 odst. 3 ZOTČ).

V takovém případě se za oběť považuje i osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem nebo dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu.

Zmíněný zákon zavedl i další pojem, a sice **zvlášť zranitelná oběť**, které je přiznán širší rozsah ochrany jejich práv. Do této skupiny náleží dítě, osoba s fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, oběť trestného

³⁸ KALIBOVÁ K. a kol., *Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)* [online], In *IUSTITIA o.p.s., 2016* [cit. 2021-03-12], str. 5.

činu obchodování s lidmi (§ 168 tr. zákoníku), oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a další, za podmínek uvedených v § 2 odst. 4 ZOTČ.³⁹

Ve zmíněném právním předpise je vymezeno postavení oběti ve vztahu ke státním orgánům a to především pokud jde o uplatnění práva oběti na poskytnutí odborné pomoci.

3.1 Práva oběti trestného činu

Mezi práva obětí (poškozených) upravená v ZOTČ, náleží právo na poskytnutí odborné pomoci (§ 4-6), právo na přístup k informacím (§ 7-13), právo na ochranu před hrožícím nebezpečím (§14), právo na ochranu soukromí (§ 15-16), právo na ochranu před druhotnou újmu (§ 17-22) a právo na peněžitou pomoc (§ 23-37). Uvedená práva budou níže blíže rozpracována:

- **Právo na poskytnutí odborné pomoci** je koncipováno jako právo na psychologické poradenství, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací nebo na uplatnění restorativních programů. Ustanovení § 4 zakotvuje povinnost subjektu zapsaného v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů poskytnout obětem příslušnou službu. Z této povinnosti lze odvodit odpovídající právo oběti na odbornou pomoc.

Odbornou pomocí se rozumí **psychologické poradenství**, jehož cílem je psychologická podpora a pomoc oběti zorientovat se v problému, najít vhodné prostředky k jeho zvládnutí. Toto poradenství je poskytováno v rámci registrované sociální služby nazvané "**odborné sociální poradenství**" podle § 37 zák. o sociálních službách. V uvedeném případě se zaměřuje na poskytování informací směřujících k řešení nepříznivé sociální situace zhoršené nebo vzniklé v přímé souvislosti s viktimizací.⁴⁰

Za odbornou pomoc se také považuje **právní pomoc a poskytování právních informací**. Rozdíl mezi právní pomocí a právní informací poskytovanou v konkrétním případě právníkem je stěžejí uchopitelný. Důvodová zpráva k zákonu uvádí, že poskytováním právních informací se pro účely tohoto zákona rozumí poskytování informací o této právní úpravě a poskytovatelem právních informací

³⁹ CHMELÍK, Jan et al. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, str. 157-159.

⁴⁰ ČESKO. Komentář ke KO45_2013: text § X text komentáře IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-04-01].

jsou subjekty akreditované pro tuto činnost u Ministerstva spravedlnosti ČR a Probační a mediační služba.⁴¹

Probační a mediační služba poskytuje odbornou pomoc v podobě restorativních programů. **Restorativní programy** usilují o obnovení původního stavu, který byl narušen trestným činem, jsou jedním z prvků tzv. restorativní justice. Restorativní justice je konceptem, hnutím a moderní vizí trestněprávní politiky, která říká, že trestný čin primárně nenarušuje právní normy, ale způsobuje újmu a narušuje mezilidské vztahy. Pro naplňování restorativních principů v praxi vznikly restorativní programy. Mezi ně patří především **mediace, restorativní konference a kruhy**.⁴²

O odbornou pomoc může oběť také žádat u subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestného činu. Patří sem subjekty poskytující sociální služby, mezi ně patří psychologické a sociální poradenství. V registru jsou zapsány akreditované subjekty, které poskytují právní informace, restorativní programy a advokáti, již poskytují právní pomoc. Dalším subjektem, který je zde zařazen jsou střediska Probační a mediační služby poskytující právní informace, psychosociální podporu a restorativní programy.⁴³

V České republice existují organizace, které se zaměřují na pomoc obětem a svědkům trestných činů. Jedná se v zásadě o neziskové organizace, které mohou oběti a svědci trestných činů kontaktovat a využít služeb, které nabízí. Mezi tyto organizace patří zejména Bílý kruh bezpečí, který nabízí bezplatně právní informace, praktické rady, setkání s psychologem, krátkodobou terapii, rady, jak získat odškodnění újmy způsobené trestným činem, morální a emocionální podporu, a další individuální podporu pro oběti a svědky trestných činů stejně jako pro pozůstalé po obětech (viz příloha č. 1).⁴⁴

⁴¹ ČESKO. Komentář ke KO45_2013: text § X text komentáře IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-04-01].

⁴² Restorativní programy – Restorativní justice. *Restorativní justice – inovativní přístup k trestnímu právu* [online]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/restorativni-programy/>

⁴³ *Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů*. [online]. Copyright © 2013 [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf>

⁴⁴ Peněžitá pomoc obětem. *Bílý Kruh Bezpečí* [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/zadost-o-penezitou-pomoc-nahrada-skody/penezita-pomoc-obetem/>

Další dostupné služby v ČR jsou např. v Registru poskytovatelů sociálních služeb.⁴⁵

- Informace jsou předpokladem úspěšného uplatnění práv obětí. **Právo na informace** je tedy základním právem každé oběti trestného činu. Všechny subjekty přicházející s obětí do kontaktu, mají ze zásady informační povinnost. Minimální rozsah informační povinnosti mají zdravotnická zařízení, která musí oběť informovat pouze o subjektech, které jí poskytnou pomoc.

Nejširší informační povinnost mají subjekty poskytující služby obětem a Policie ČR. Informace se obětem poskytují v plném rozsahu písemně a některé i též ústně. Informace musí být obětem poskytnuty srozumitelně a v jazyce, o kterém prohlásí, že mu rozumí, nebo v jazyce státu, jehož jsou občany. Oběť je nutno informovat srozumitelným způsobem se zohledněním jejího věku, rozumové a volní vyspělosti, gramotnosti a zdravotního stavu, včetně stavu psychického.⁴⁶

Jednotlivé informace se poskytují v rozsahu, který odpovídá konkrétním potřebám oběti, s ohledem na povahu a závažnost trestného činu. Oběť může oznámit, že nechce být informována. Orgány činné v trestním řízení ji informace neposkytnou, ledaže je třeba tyto informace třeba poskytnout k řádnému uplatnění práv. Prohlášení může vzít oběť kdykoliv zpět.⁴⁷

V praxi je informační povinnost řešena předložením obsáhlého formuláře policejními orgány, bez ohledu na jejich aktuální potřeby. V první fázi jde o informace o ochraně před akutním nebezpečím, ochraně osobních údajů ve spise a o sdělení kontaktů na poskytovatele služeb, následně pak jde o informace týkající se ochrany před sekundární újmou, peněžité pomoci, náhradě škody a dalších práv v trestním řízení. Informace jsou obětem v současné době často poskytovány bez ohledu na jejich aktuální fyzický a psychický stav, jejich intelektuální kapacitu a vzdělání. Lidé jsou často poučováni o všech existujících právech, nikoliv o právech, která jsou pro ně relevantní. Oběti se pak ve změti informací ztrácejí.⁴⁸

⁴⁵ www.infovictims.com. *Infovictims*. [online]. [vid.2021-01-02].

Dostupné z: https://www.infovictims.cz/cz/003_prava/paginas/003_001.html#007

⁴⁶ KALIBOVÁ K. a kol., *Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*, [online], *In IUSTITIA o.p.s., 2016* [cit. 2021-03-12], str. 15-16.

⁴⁷ Poradce 2019/4 str. 237.

⁴⁸ KALIBOVÁ K. a kol., *Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*, [online], *In IUSTITIA o.p.s., 2016* [cit. 2021-03-12], str. 15-16.

- **Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím** zahrnuje právo na fyzickou ochranu před (opakovanými) útoky pachatele a zvláštní ochranu svědka, právo na ochranu totožnosti a podoby svědka v trestním řízení, předběžná opatření, vykázání ze společného obydlí apod, dále právo na informace o výsledku řízení a také na informaci o propuštění obviněného z vazby nebo výkonu trestu. Právní úprava ochrany před hrozícím nebezpečím je rozsáhlá a je roztržena do několika právních norem, kterými jsou zákon č. 273/2008 Sb., *o Policii ČR*, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Policii ČR“), zákon č. 137/2001 Sb., *o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád*, ve znění pozdějších předpisů a také trestní řád.⁴⁹

V případech, kdy dochází k ohrožení bezpečí oběti, provede policista úkon nebo přijme jiné opatření k zajištění jejího bezpečí. Stejnou povinnost mají celníci, příslušníci vězeňské služby, vojenští policisté a strážníci obecních policií. Policie ČR poskytne krátkodobou ochranu (dle § 50 zákona o Policii ČR) v případě, že osobě zjevně hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Krátkodobá ochrana se poskytuje osobě, které nebezpečí hrozí, v odůvodněných případech pak i osobám blízkým. Soud vydá na žádost oběti předběžné opatření v občanském soudním řízení v případě vážného ohrožení jejího života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti. Soud nebo státní zástupce vydá předběžné opatření v trestním řízení za podmínek stanovených trestním řádem.

S ochranou před hrozícím nebezpečím úzce souvisí institut předběžných opatření (§ 88b a násl. TrŘ), jehož smyslem je ochrana poškozeného, osob mu blízkých apod. Pro vydání předběžného opatření musí být splněny následující podmínky: uložení předběžného opatření vyžaduje ochrana života, zdraví nebo lidské důstojnosti poškozeného, pachatel již je v procesním postavení obviněného, hrozí, že obviněný trestný čin dokoná nebo jej zopakuje, nelze ochrany práv poškozeného dosáhnout jiným způsobem než uložení předběžného opatření (zásada proporcionality).⁵⁰

⁴⁹ KALIBOVÁ K. a kol., *Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)* [online], In *IUSTITIA o.p.s., 2016* [cit. 2021-03-12], str. 26-27.

⁵⁰ KALIBOVÁ K. a kol., *Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)* [online], In *IUSTITIA o.p.s., 2016* [cit. 2021-03-12], str. 26-27.

- **Právo na ochranu soukromí** zahrnuje zveřejňování informací o totožnosti oběti a poskytování osobních údajů oběti. Zákaz zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti oběti upravuje v § 8a odst. 1 TrŘ. Tyto informace podle účelu trestního řízení přesto musí být některým osobám sděleny, aby bylo dosaženo spravedlivého soudního procesu. Patří sem např. obhájce, znalec nebo svědek.⁵¹

Dle § 16 ZOTČ, pokud o to oběť, její zmocněnec, zákonný zástupce, opatrovník nebo důvěrník požádá, vedou se údaje o bydlišti a doručovací adrese oběti, zmocněnce, zákonného zástupce, opatrovníka nebo důvěrníka, údaje o jejich místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání, a o jejich osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci.⁵²

- Neméně důležité z práv oběti je **právo na ochranu před druhotnou újmou**. Ochránit oběť před druhotnou újmou (sekundární viktimizací) je účelem celého zákona a na realizaci ochrany se podílejí všechny zúčastněné subjekty. Právo na ochranu před sekundární viktimizací je navrhováno jako právo na zabránění kontaktu oběti s osobou, kterou označila za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede, právo na šetrné vedení výslechu, právo na doprovod důvěrníkem a právo být slyšen.⁵³
- **Právo na zabránění kontaktu** oběti s osobou, kterou označila za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede, **má zvlášť zranitelná oběť vždy** a orgány činné v trestním řízení jsou povinny jí vyhovět, pokud to nevylučuje povaha daného úkonu. Ostatní oběti mají pouze právo o zabránění kontaktu požádat a závisí na orgánech činných v trestním řízení, zda žádosti vyhoví. K zamezení kontaktu musí dojít v přípravném řízení i v průběhu hlavního líčení. Jsou tak doplněna stávající práva utajeného svědka a svědka, u něhož hrozí, že by v přítomnosti obviněného nevyprávěl pravdu (§ 209 TrŘ). Orgány činné v trestním řízení musí též zajistit, aby ke kontaktu mezi obětí a pachatelem nedocházelo mimo

⁵¹ Poradce 2019/4 str. 238.

⁵² ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. In *Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s. r. o. 2010 [cit. 2020-12-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>

⁵³ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. In *Zákony pro lidi – Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s. r. o. 2010 [cit. 2020-12-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>

prostory výslechové místnosti či soudní síně. V současné době jsou zřizovány pro potřeby výslechů zvlášť zranitelných obětí speciální výslechové místnosti.

- **Právo na šetrně vedené podání vysvětlení a výsledku** je absolutním právem, které mají všechny oběti. Otázky směřující do intimní oblasti mohou být kladeny pouze v odůvodněných případech. Pokud je položení těchto otázek nezbytné, musí se tak stát pouze jednou a s ohledem na věk, zkušenosti a psychický stav oběti. Proti nešetrně kladeným otázkám je možno podat námitku, o které rozhoduje vyslýchající orgán.
- Oběť si může zvolit, jakého **pohlaví bude vyslýchající osoba** a totéž platí o osobě tlumočnicka. V případě zvlášť zranitelné oběti je nutno takovému požadavku vždy vyhovět. Zvlášť zranitelné oběti mají právo na to, aby byly vyslýhány obzvláště citlivě a s ohledem na konkrétní okolnosti, které je činí zvlášť zranitelnými.⁵⁴
- Jedním z oprávnění oběti je tzv. **prohlášení oběti** o dopadu trestného činu na její život, jenž je zakotveno v § 22 ZOTČ. Jedná se o jednostrannou výpověď poškozeného o tom, jakým způsobem trestný čin ovlivnil jeho život. Prohlášení o dopadu může být provedeno kdykoliv v průběhu trestního řízení, a to jak ústně, tak písemně. Tím je realizováno právo oběti být slyšena nejen k okolnostem, které jsou důležité k objasnění skutečností podstatných pro rozhodnutí ve věci, ale také může pomoci oběti se citově vyrovnat s událostí. Prohlášení může mít i význam pro rozhodování soudu např. pro uplatnění nároku na nemajetkovou újmu.⁵⁵
- **Právo na peněžitou pomoc**, kterou poskytuje stát mají čtyři skupiny obětí:
 - a) oběť, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví,
 - b) oběť, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví,
 - c) osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu přišla o život, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytovala, nebo byl povinen poskytnout výživu,

⁵⁴ KALIBOVÁ K. a kol., *Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*, [online] In *IUSTITIA o.p.s., 2016* [cit. 2021-03-12], str. 35-36.

⁵⁵ Poradce 2019/4 str. 240.

- d) oběti sexuálních trestných činů jsou jedinou skupinou obětí, kterým stát poskytuje i odškodnění nemajetkové újmy, tedy újmu na jejich osobnostních právech, důstojnosti, rodinném a soukromém životě.⁵⁶

Cíl peněžité pomoci obětem spočívá v poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené situace oběti, jež je způsobena trestným činem. U zhoršené sociální situace je třeba rozlišovat dvě roviny. První souvisí se zhoršenou finanční situací, např. ušlým výdělkem v důsledku ublížení na zdraví, přičemž lze přihlédnout i k výdělku, který oběti ujde v budoucnosti, z hlediska např. dlouhodobé léčby, trvalých následků a případné ztráty dosavadního zaměstnání. Druhá souvisí s narušením sociálních vazeb oběti a pozůstalých, což může mít za následek např. zhoršení vazeb v rodině a s přáteli, menší uplatnění ve společnosti, a to především v důsledku trestného činu proti lidské důstojnosti.⁵⁷

Peněžitá pomoc je poskytována Ministerstvem spravedlnosti ČR na základě žádosti (§ 31 a násl.), kterou je poškozený povinen doplnit relevantními dokumenty (lékařské zprávy apod.) Peněžitá pomoc je poskytována i v případě, kdy je útočník neznámý, nebyl odsouzen nebo zemřel. Pozůstalí po obětech mohou dostat paušální pomoc. Pomoc spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překlenutí zhoršené sociální situace způsobené oběti nebo pozůstalým trestným činem. Peněžitá pomoc se nevztahuje na odškodnění bolesti ani odškodnění hodnoty odcizených věcí nebo peněz (příloha č. 2 a příloha č. 3).⁵⁸

⁵⁶ KALIBOVÁ K. a kol., *Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*, [online] In *IUSTITIA o.p.s., 2016* [cit. 2021-03-12], str. 39.

⁵⁷ ČESKO. Komentář ke KO45_2013: text § X text komentáře IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-04-01].

⁵⁸ Peněžitá pomoc obětem. *Bílý Kruh Bezpečí* [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/zadost-o-penezitou-pomoc-nahrada-skody/penezita-pomoc-obetem/>

4. Uplatnění nároku na náhradu škody

Právo poškozeného domáhat se v trestním řízení náhrady škody, která mu byla způsobena trestným činem, lze považovat za jedno z nejvýznamnějších práv, která poškozenému v trestním řízení náleží. Aby mohl být nárok poškozeného na náhradu škody projednán v tzv. adhezním řízení, je potřeba dodržovat postup stanovený trestním řádem, zejména dbát na to, aby bylo právo na náhradu škody uplatněno řádně a včas. Uplatnit právo na náhradu škody může poškozený kdykoliv v průběhu trestního řízení, nejpozději však před tím, než je zahájeno dokazování v hlavním líčení před soudem. O adhezním řízení blíže pojednává následující kapitola.

Trestní zákoník neobsahuje legální definici pojmu škoda, ale pouze v § 137 nabízí alternativní vodítka pro stanovení výše škody v konkrétní věci, případně v § 138 zakotvuje členění škody z hlediska její závažnosti (výše). Používá-li tedy trestní zákoník ve svých ustanoveních pojem škoda, pak tato ustanovení staví na relativně abstraktní, resp. neurčitě, hypotéze. Skutečný obsah pojmu škoda dotváří až soudy svou judikaturou.

Chápání škody v kontextu trestního práva vychází v základu z pojetí škody v **civilním právu**.⁵⁹ Pod pojmem „škoda“ se proto obecně rozumí jak **skutečná škoda**, tj. úbytek majetkových hodnot, tak **ušlý zisk** (§ 2952 o. z.). Ačkoli trestněprávní praxe mnohdy formálně odkazuje na civilistickou definici škody, je nutné vést v patrnosti určité odlišnosti v pojetí škody v trestním právu hmotném oproti právu civilnímu, které se promítají i do výsledku interpretace škody.

Toto odlišné pojetí ostatně respektuje i Ústavní soud ČR v nálezu sp. zn. II. ÚS 1320/08. **Trestněprávní pojetí škody** tedy **není absolutně shodné s civilistickým pojetím škody**, což může, a někdy dokonce nutně i musí, vést k odlišnému posouzení prokázané škody ve výroku o vině oproti výroku o náhradě škody, které se domáhá poškozený v tzv. adhezním řízení. Při trestněprávní interpretaci pojmu škoda se standardně považuje za původní východisko tzv. **test záporné ekonomické bilance**.⁶⁰

K náhradě majetkové škody občanský zákoník uvádí, že škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu, zároveň však umožňuje, aby si poškozený místo této formy zvolil náhradu peněžitou (§ 2951 o. z.). Soud jeho volbu přitom nebude nijak

⁵⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tdo 923/2009.

⁶⁰ ČESKO. LIT286071CZ, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 2021-02-25].

posuzovat a zasáhne proti ní pouze ve zcela výjimečných případech. Například pokud by poškozený svou volbou sledoval šikanu škůdce. Obecně musí jít vždy o škodu, kterou lze odčinit nebo zmírnit buď uvedením v původní stav, nebo peněžitou náhradou. Nutno v této souvislosti zdůraznit, že i osoba, které již byla majetková škoda v plném rozsahu nahrazena, je stále poškozeným.⁶¹

Trestní řád se od občanského zákoníku odchyluje v názvosloví, jelikož pro újmu na jmění používá pojmu majetková škoda. Tento výraz občanský zákoník nezná. V publikacích zabývajících se teorií trestního práva procesního, je škoda, resp. majetková škoda vymezena jako „majetková újma vyjádřitelná v penězích“, přičemž komentář k trestnímu řádu navíc dodává, že taková škoda vzniká na majetku, kterým se rozumí všechny majetkové hodnoty, tj. věci, pohledávky, jiná práva a penězi ocenitelné hodnoty. Trestní právo neobsahuje vlastní úpravu institutu újmy na jmění, a proto při jeho aplikaci vychází z hmotněprávní úpravy soukromého práva, jakož i občanskoprávní judikatury.⁶²

Nejvyšší soud ČR se ve svém usnesení vyjádřil k postupu v rámci rozhodnutí o nároku poškozeného **na náhradu nemajetkové újmy** následujícím způsobem: „V rámci adhezního řízení je nutné vycházet z občanskoprávní úpravy a v případě řádně a včas uplatněného nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy v penězích, která mu vznikla v důsledku trestného činu (§ 43 odst. 1, 3 TrŘ), je soud povinen nejprve zkoumat, zda poškozený utrpěl nemajetkovou újmu ve smyslu § 2971 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, která mu vznikla v důsledku trestné činu obviněného, vůči němuž byl tento nárok uplatněn. Jestliže se jedná o nemajetkovou újmu, je třeba posoudit, zda dosahuje takové intenzity, kdy se již nejeví postačujícím jen morální zadostiučinění podle § 2971 občanského zákoníku, ale při splnění podmínek podle § 2894 a § 2951 občanského zákoníku má poškozený nárok na její úhradu v penězích. Proto, aby mohlo být v adhezním řízení o nároku na nemajetkovou újmu rozhodováno, musí se jednat o takový zásah, který je objektivně způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu a který spočívá v porušení nebo ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické integritě. Musí se jednat o zásah neoprávněný, resp. protiprávní a musí být dána příčinná souvislost mezi oběma uvedenými předpoklady.“⁶³

⁶¹ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2017, str. 88.

⁶² VYKYPĚL, J. *Náhrada škody v trestním právu*. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Katedra trestního práva. 2018/2019 [online]. [cit.2021-03-14]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/sx8iv/Nahrada_skody_v_trestnim_pravu.pdf.

⁶³ ČESKO. JUD311052CZ – JUD311052CZ – 8 Tdo 757/2015, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 2018-03-10].

Zákon č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, upravuje způsob nakládání s peněžními prostředky z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení. Hlavní motivací pro jeho vznik byla snaha obecně zlepšit uspokojování majetkových nároků osob poškozených trestným činem. Dle důvodové zprávy má být jeho prostřednictvím odstraněn dosavadní nežádoucí stav, kdy poškození, jimž byl přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy, která jim byla trestným činem způsobena, nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení, které pachatel na jejich úkor trestným činem získal, nedosáhnou z důvodu nedostatku majetku pachatele plného uspokojení takového nároku, přestože byl v daném trestním řízení zajištěn a prostřednictvím uložených trestů a ochranných opatření odčerpán majetek, který by mohl být využit k uspokojení jejich nároků. Na základě nové úpravy má být postavení poškozených při uspokojování jejich majetkových nároků zásadně zlepšeno a umožněno využití majetku, který byl odčerpán na základě majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení, pro tento účel.⁶⁴

Zjišťování existence škody, její povahy a výše je důležitým **předpokladem správného rozhodnutí o vině i trestu**, zejména pak v případě trestných činů proti majetku, hospodářských a některých dalších, u nichž je škoda zákonným znakem jejich skutkové podstaty. Klíčový význam pak má škoda a určení její výše i pro rozhodnutí soudu o uplatněném nároku poškozeného na náhradu škody v **adhezním řízení**.⁶⁵

⁶⁴ Právní prostor: Informační web nejen pro právníky. *Právní prostor: Informační web nejen pro právníky* [online]. Copyright © 1999 [cit.2021-03-15]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/zakon-o-pouziti-peneznich-prostredku-z-majetkovych-trestnich-sankci-ulozenych-v-trestnim-rizeni>.

⁶⁵ ČESKO. LIT286071CZ, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 2021-02-25].

5. Adhezní řízení

Adhezní řízení je součástí trestního řízení v případech, pokud byl včas a řádně uplatněn nárok poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem (§ 43 odst. 3 TrŘ) a současně o tomto nároku rozhoduje soud v trestním řízení. Netvoří ovšem žádnou samostatnou, časově či jinak formálně oddělenou část trestního řízení, ale splývá s ním, zejména ve stadiu dokazování. V adhezním řízení rozhoduje soud o náhradě škody podle hmotného práva jiné povahy než trestní (nejčastěji podle občanského nebo obchodního zákoníku nebo zákoníku práce), ale ve formě trestního řízení, tedy procesním postupem podle TrŘ.⁶⁶

Judikatura se shodla v tom, že obviněnému může být soudem v rámci adhezního řízení uložena povinnost k náhradě škody mimo jiné pouze v případě, že v trestním řízení byla dostatečně prokázána výše škody a že za ni obviněný odpovídá. Náležité odůvodnění výroku trestního soudu o náhradě škody v adhezním řízení řeší nález Ústavního soudu ČR I. ÚS 3456/15:

I. *„Adhezní (trestní) řízení ve své podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž by jinak byl nárok na náhradu škody uplatňován. Výrok trestního soudu, jímž byl podle § 228 odst. 1 trestního řádu přiznán nárok poškozeného na náhradu škody vůči obžalovanému, je exekučním titulem a musí snést test ústavnosti jako kterékoli jiné meritorní rozhodnutí soudu. Trestní soud má proto v adhezním řízení povinnost postupovat co do odůvodněnosti svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody ve věcech občanskoprávních.*

II. *Jedině pečlivé uvážení všech kritérií pro určení výše náhrady nemajetkové újmy umožní stanovit její adekvátní kompenzaci. Tvrzení a prokázání požadovaných skutečností přitom náleží poškozeným či jejich zmocněnci a soudy nemají povinnost prokazovat je nad rámec, který by byl v rozporu a požadavkem na rychlost a hospodárnost trestního řízení.“⁶⁷*

O náhradě škody však nemůže soud rozhodnout z moci úřední, ale pouze na návrh poškozeného. Tomuto pojetí odpovídá i § 43 odst. 3 TrŘ, podle kterého poškozený, který má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena, má právo navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel., a kol. *Trestní řád – komentář*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008.

⁶⁷ ČESKO.JUD330629CZ – JUD330629CZ – I. ÚS 3456/15, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [vid. 2018-03-10].

povinnost nahradit tuto škodu. Z návrhu musí být patrné, z jakých důvodů a v jaké alespoň minimální výši poškozený nárok na náhradu škody uplatňuje.⁶⁸

Po přednesení obžaloby v hlavním líčení se proto předseda senátu dotáže poškozeného, zda navrhuje, aby obžalovanému byla uložena povinnost k náhradě škody způsobené trestným činem a v jakém rozsahu. Pokud se poškozený k hlavnímu líčení nedostavil, ale nárok na náhradu škody uplatnil již dříve v průběhu trestního řízení, předseda senátu přečte tento návrh ze spisu. Jestliže soud uloží obžalovanému v odsuzujícím rozsudku povinnost nahradit poškozenému vzniklou škodu, musí ji obžalovaný nahradit hned, jakmile se rozsudek stane pravomocný.⁶⁹

To je dáno tím, že trestní řád (na rozdíl od občanského soudního řádu) neukládá soudu povinnost, aby ve výroku o náhradě škody určil, v jaké lhůtě (počínající běžet od právní moci rozsudku) je obžalovaný povinen poškozenému plnit. Na druhou stranu pokud soud povolí obžalovanému nahradit škodu ve splátkách, určí v rozsudku jejich výši a podmínky splatnosti. Podmínky splatnosti však nelze ztotožňovat s lhůtou plnění.⁷⁰

5.1 Rozhodnutí soudu v adhezním řízení

Soud může v adhezním řízení rozhodnout za splnění zákonných podmínek o přiznání nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení, pokud je vynesena odsuzující rozsudek třemi možnými způsoby.

První možností, pro poškozeného nejvýhodnější, je plné přiznání nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení vůči obžalovanému. Soud přiznává výši náhrady, kterou poškozený požadoval v návrhu.

Druhou možností je přiznání uplatněného nároku pouze z části. Taková možnost se týká především případů, kdy výsledky dokazování nepotvrzují nárok poškozeného v plném rozsahu. V tomto případě soud zčásti nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení uzná a se zbytkem nároku odkáže

⁶⁸ Adhezní řízení a vykonatelnost odsuzujícího rozsudku ukládajícího povinnost. *Advokátní kancelář Iva Jónová, Litoměřice, Ústí nad Labem* [online]. [cit.2021-01-05]. Dostupné z: <http://www.jonova.cz/pravni-aktuality/247-adhezni-rizeni-a-vykonatelnost-odsuzujiciho-rozsudku-ukladajiciho-povinnost.html>

⁶⁹ Adhezní řízení a vykonatelnost odsuzujícího rozsudku ukládajícího povinnost. *Advokátní kancelář Iva Jónová, Litoměřice, Ústí nad Labem* [online]. [cit.2021-01-05]. Dostupné z: <http://www.jonova.cz/pravni-aktuality/247-adhezni-rizeni-a-vykonatelnost-odsuzujiciho-rozsudku-ukladajiciho-povinnost.html>

⁷⁰ Adhezní řízení a vykonatelnost odsuzujícího rozsudku ukládajícího povinnost. *Advokátní kancelář Iva Jónová, Litoměřice, Ústí nad Labem* [online]. [cit.2021-01-05]. Dostupné z: <http://www.jonova.cz/pravni-aktuality/247-adhezni-rizeni-a-vykonatelnost-odsuzujiciho-rozsudku-ukladajiciho-povinnost.html>

poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popř. na řízení před jiným příslušným orgánem (§ 229 odst. 2 TrŘ).⁷¹

Třetí možností pro poškozeného nejméně přijatelnou je, pokud soud nárok na náhradu škody zcela zamítne. Zároveň je poškozený odkázán se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních, popř. na řízení před jiným příslušným orgánem. Toto může nastat podle § 229 TrŘ v případě, že podle výsledků dokazování pro vyslovení povinnosti k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení není podklad nezbytný, anebo že v případě pro rozhodnutí týkající se povinnosti k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení by bylo třeba provádět další dokazování, jež by podstatně protáhlo trestní řízení (např. vypracování rozsáhlého znaleckého posudku, výsledky dalších svědků toho času se nacházejících v zahraničí apod.).⁷²

⁷¹ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2017, str. 116.

⁷² Poradce 2019/4 str. 230-240.

6. Odklony v trestním řízení

Procesní odklony jsou upraveny v trestním řádu a v zákoně *o soudnictví ve věcech mládeže*. Jedním ze základních smyslů této právní úpravy je zrychlení trestního řízení tím, že nebude nařizováno hlavní líčení, které je formálně velmi náročné a komplikované, zejména odbřemenění soudního řízení od řízení o tzv. bagatelních deliktech. Tedy uplatnit odklony v případech skutkově i právně méně složitých. V neposlední řadě smyslem naznačených postupů je preferovat náhradu škody nebo jiné nemajetkové újmy poškozeným před odsouzením pachatele.⁷³

Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání je u odstoupení od trestního stíhání mladistvého zvýrazňován nedostatek veřejného zájmu na dalším trestním stíhání mladistvého a na prevenci před pácháním trestné činnosti. Veřejný zájem na trestním stíhání chybí zejména v případě, kdy náklady spojené s dalším vedením trestního řízení nebo předpokládaná doba jeho dalšího trvání jsou neúměrné významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán.⁷⁴

Poškozený je v těchto případech bezprostředně zainteresován na výsledku trestního řízení a na způsobu náhrady škody, proto má právo podat stížnost proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání § 307 odst. 7 TrŘ, rozhodnutí o schválení narovnání je možné jen se souhlasem poškozeného (§ 309 odst. 1 TrŘ), popřípadě i zde má proti takovému rozhodnutí poškozený právo podat stížnost (§ 309 odst. 2 TrŘ). Pro použití institutu odstoupení od trestního stíhání mladistvého musí poškozený za určitých podmínek s odškodněním souhlasit (§ 70 odst. 3 *zákona o soudnictví ve věcech mládeže*).

Všechny tři instituty trestního řízení předpokládají aktivní účast poškozeného v trestním řízení a aktivní přístup obviněného v otázce řešení náhrady škody poškozenému způsobené jeho trestnou činností.⁷⁵

Obecně je třeba nejprve uvést, že všechny druhy řízení upravené trestním řádem jsou v zásadě rovnocenné ve smyslu procesního vyřízení věci. Obviněný má ovšem nárok pouze na projednání své věci ve standardním hlavním líčení a ostatní možné procesní

⁷³ CHMELÍK, Jan et al. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, str. 167-168.

⁷⁴ § x25 Zastavení trestního stíhání – Trestní právo procesní. *Trestní právo procesní – Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. Copyright © Ministerstvo spravedlnosti ČR 2018 [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://tpp.justice.cz/old/x25-zastaveni-trestniho-stihani/>

⁷⁵ CHMELÍK, Jan et al. *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, str. 167-168.

postupy jsou konstruované jako fakultativní alternativa k němu. Volba konkrétního procesního postupu není věcí zcela volné úvahy soudu. Zákon výslovně stanoví podmínky pro možnost využití každého jednotlivého druhu řízení. Soud se také musí při své úvaze řídit příslušnými základními zásadami (zejména je třeba poukázat na princip rovnosti stran, presumpci nevinu a zásadu rychlosti a hospodárnosti řízení). Zcela zásadní význam při této úvaze soudu by měl mít současně zájem poškozeného.⁷⁶ V následujících podkapitolách budou jednotlivé zmíněné odklony blíže popsány.

6.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání jako jeden z odklonů v řízení o přečinu znamená pro poškozeného zásadní možnost účinnější ochrany jeho zájmů tím, že mu oproti standartnímu trestnímu řízení dává možnost reálnějšího a rychlejšího odškodnění.⁷⁷ Dle § 307 odst. 1 TrŘ v řízení o přečinu může se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže:

- a) obviněný se k činu doznal,
- b) nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě,
- c) vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Poškozenému tedy musí obviněný nahradit škodu, popř. uzavřít s ním dohodu, anebo učinit jiná opatření vedoucí k náhradě. Pro poškozeného je to tedy vhodná možnost, jak se domoci náhrady způsobené škody.⁷⁸ Nejvyšší soud ČR v rámci rozhodnutí uvedl, že: „V případě pojmu „jiná potřebná opatření“ se musí jednat o opatření, které přináší poškozenému podobnou míru jistoty, jakou mu přináší dohoda uvedená v tomtéž ustanovení, jejíž obsah je právně závazný a jejíhož splnění se lze domoci soudně.“⁷⁹

⁷⁶ Odklony (alternativní způsoby trestního procesu) | Vše podstatné o trestním řízení | Více o státním zastupitelství - Soustava státního zastupitelství ČR. *Soustava státního zastupitelství* [online]. Copyright © 2021 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 2021-02-04]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/odklony/>

⁷⁷ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 112.

⁷⁸ Poradce 4/2019.

⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1515/2012.

V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání se stanoví zkušební doba na šest měsíců až dva roky (za určitých podmínek až pět let). Obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody nebo dohodu o vydání bezdůvodného obohacení, se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil nebo aby v této době bezdůvodné obohacení vydal.⁸⁰ V případě tohoto odklonu není vyžadován souhlas poškozeného, neboť jeho práva jsou zde dostatečně zabezpečena tím, že má oprávnění proti rozhodnutí podat stížnost, která má odkladný účinek (§ 307 odst. 7 TrŘ).⁸¹

6.2 Narovnání

Dalším odklonem od standardního trestného řízení je institut **narovnání** vymezený v § 309 až 314 TrŘ. Účelem narovnání je také odstranění konfliktu mezi obviněným a poškozeným. Jedna z podmínek pro rozhodnutí o schválení narovnání je, že obviněný uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem nebo učiní kroky k její úhradě nebo ji nějakým způsobem napraví (odčiní).⁸²

Narovnání přichází v úvahu u širokého okruhu případů omezených stanovením kategorie přečinu (§ 14 odst. 2 tr. zákoníku) a dalšími zákonnými podmínkami. Je zde nutný souhlas obviněného, ale i poškozeného s takovýmto postupem.⁸³ Souhlas nesmí vzbuzovat pochybnosti, což je zabezpečeno v § 310 odst. 1 TrŘ tak, že před rozhodnutím o schválení narovnání soud a v přípravném řízení státní zástupce vyslechne obviněného a poškozeného, zejména ke způsobu a okolnostem uzavření dohody o narovnání, zda dohoda o narovnání mezi nimi byla učiněna dobrovolně a zda souhlasí se schválením narovnání. Obviněného vyslechne také k tomu, zda rozumí obsahu obvinění a zda si je vědom důsledků schválení narovnání. Součástí výslechu obviněného musí být i prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán.

Narovnání má i znevýhodňující specifické ustanovení ve vztahu k poškozenému, obsažené v § 310a TrŘ, podle něhož práva poškozeného podle § 309 a § 311 TrŘ nepřísluší tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení.⁸⁴

⁸⁰ Poradce 4/2019.

⁸¹ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 112.

⁸² NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 113.

⁸³ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání podle stavu k 13.3.2020. Praha: Leges, 2020, str. 1177.

⁸⁴ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 113.

6.3 Podmíněné odložení návrhu na potrestání

Podmíněné odložení návrhu na potrestání je dalším odklonem v trestním řízení upraveným § 179g TrŘ. Jedná se o tzv. odklon spojený s výchovným působením. Tento způsob řešení věci představuje období podmíněného zastavení trestního stíhání (§ 307 a násl. TrŘ) přizpůsobenou podmínkám zkráceného přípravného řízení, aby měl poškozený možnost dosáhnout rychlého odškodnění. Konečný důsledek odklonu, tj. nepodání návrhu na potrestání a osvědčení se podezřelého, závisí na tom, zda podezřelý vedl řádný život a splnil zákonné podmínky ve zkušební době. Urovnání konfliktního stavu s poškozeným (především nahrazení škody) může mít výchovný a resocializační účinek.⁸⁵ Není zde nutná aktivní účast poškozeného a není vyžadován jeho souhlas s tímto postupem.⁸⁶

6.4 Dohoda o vině a trestu

Dohodou o vině a trestu (dále jen „dohoda“) může být taktéž ukončeno trestní řízení. Dohoda je považována za odklon v trestním řízení. Dohodovací řízení se koná na principu přiznání obviněného za účasti jeho obhájce k trestnému činu, vzdání se práva na standardní projednání věci před soudem a zároveň i práva na odvolání výměnou za příslib mírnějšího trestu ze strany státu.

Dne 1. října 2020 nabyl účinnosti zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mimo jiné mění také trestní řád a má za cíl častější používání tohoto institutu. Nová ustanovení § 206b – 206d TrŘ dávají možnost předsedovi senátu navrhnout sjednání dohody, považuje-li to předseda senátu za vhodné vzhledem k okolnostem. V případě, kdy obžalovaný (popř. jeho obhájce) a státní zástupce jsou ochotni se dohodnout, předseda senátu přeruší na nezbytně nutnou dobu hlavní líčení.⁸⁷ Důležitou změnou je také zrušení nutné obhajoby, tedy nutné obhajoby při samotném sjednávání dohody o vině a trestu. Změna byla zavedena především z toho důvodu, že nutnost ustanovení obhájce

⁸⁵ JELÍNEK, J., a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání podle stavu k 13. 3. 2020. Praha: Leges, 2020, str. 953.

⁸⁶ NOVOTNÝ, F., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017, str. 114.

⁸⁷ Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu - Články - Advokátní deník. *Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie* [online]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/12/velka-novela-trestnich-predpisu-aktualni-otazky-dohody-o-vine-a-trestu/>

obviněnému pro sjednávání dohody způsobovalo neochotu státních zástupců o aplikaci tohoto institutu uvažovat.⁸⁸

Novela přinesla i další změny, jejímž důsledkem je omezení situací, kdy **není možné** sjednat dohodu v trestním řízení. Aktuálně je toto vyloučeno proti uprchlému a dle § 63 zákona *o soudnictví ve věcech mládeže* proti osobám mladších osmnácti let. **Řízení o zvlášť závažném zločinu**, tedy o takovém úmyslném trestném činu, u něžž činí horní hranice trestní sazby nejméně deset let (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku) nově je možné **řešit pomocí dohadovacího řízení**.⁸⁹

⁸⁸ ČESKO.LIT286105CZ, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-01-04].

⁸⁹ Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu - Články - Advokátní deník. *Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie* [online]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/12/velka-novela-trestnich-predpisu-aktualni-otazky-dohody-o-vine-a-trestu/>

7. Pomoc obětem trestných činů

Služby obětem mohou poskytovat pouze **registrované subjekty**, které se zapisují do registru vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR. Registrované subjekty poskytují obětem odbornou pomoc a právní informace. Odborná pomoc je obětem poskytována dle zákona č. 108/2006 Sb., *o sociálních službách*, ve znění pozdějších předpisů a jedná se zejména o psychologické a sociální poradenství a právní služby. Bezplatně je tato pomoc poskytována zvláště zranitelným obětem. K poskytování **právních informací se subjekty musí akreditovat** v rámci akreditačního řízení Ministerstva spravedlnosti ČR, během kterého musí splnit odborné a další kvalifikační předpoklady.

Registrované subjekty mají zásadní povinnost poskytnout služby obětem v rozsahu své registrace, v rámci které vymezují okruh obětí, kapacitu a územní rozsah služeb. Podléhají kontrole kvality ze stran Ministerstva spravedlnosti ČR (právní informace) a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (sociální služby). Pouze registrované subjekty mohou žádat na svoji činnost podporu od státu.

Do registru poskytovatelů pomoci obětem se **mohou zapisovat též advokáti**. V jejich případě je kvalifikačním předpokladem oprávnění k výkonu advokacie. Advokáti podléhají kontrole kvality ze strany České advokátní komory. Obětem poskytují výlučně právní služby, které mohou i zpoplatnit. Zdarma jsou služby poskytovány v omezeném rozsahu, obvykle v rozsahu první konzultace nebo jedné hodiny práce advokáta.

Služby obětem poskytuje též **Probační a mediační služba**, která je organizační složkou státu a jejíž náplň činnosti je probace a mediace fungující na principu restorativní justice, tedy takového výkonu spravedlnosti, jejímž hlavním cílem je narovnání vztahů mezi poškozeným a obviněným. Probační a mediační služba poskytuje obětem právní informace a restorativní programy. Poškození se tedy mohou na Probační a mediační službu obrátit s žádostí o základní konzultaci, která jim pomůže se dále zorientovat v jejich situaci. Poškození získají informace o svých právech, peněžité pomoci i návazných službách, které poskytují organizace pomáhající obětem. V případě zájmu poškozených zprostředkuje Probační a mediační služba kontakt s pachatelem a mediaci. Pokud se však poškozený nechce dále s pachatelem setkávat, není to jeho povinností.⁹⁰

⁹⁰ KALIBOVÁ K. a kol., *Zákon o obětech trestných činů Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*, [online] In *IUSTITIA o.p.s., 2016* [cit. 2021-03-12], str. 43.

Pomoc a péči obětem poskytují státní, nestátní, charitativní a církevní subjekty. Dle věcného zaměření a poskytovatele služby lze tedy rozlišovat několik druhů pomoci, a to: laickou pomoc, psychologickou pomoc, sociální pomoc a právní pomoc.

8. Uplatnění práv poškozeného v praxi

V této části práce budou na skutečném případě z praxe demonstrovány některé pasáže teoretické části, zejména postavení poškozeného a využití jeho práv, náhrada škody a možnosti pomoci oběti trestného činu. Jedná se o úmyslně způsobenou těžkou újmu na zdraví, které se obžalovaný dopustil na místě veřejnosti přístupném tím, že napadl jiného, **čímž spáchal** zločin těžké ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Poškozený bude dále v této práci označován jako poškozený J. S., obžalovaný jako obžalovaný T. S..

KAZUISTIKA

Obžalovaný T. S. dne 5. 9. 2018 v brzkých ranních hodinách na vozovce před domem v okrese Příbram, po předchozím požití alkoholických nápojů a po předchozí slovní rozepři fyzicky napadl poškozeného J. S., tím způsobem, že jej udeřil ránou pěstí do obličeje, po které poškozený upadl na zem, narazil hlavou na vozovku a zůstal bezvládně ležet. Posléze jej obžalovaný nejméně třemi údery nohou kopl do horní poloviny těla, následně poškozeného odtáhl z vozovky ke zdi domu, kde jej zanechal a odešel dovnitř domu, kde setrval několik minut. Následně se vrátil, poškozeného odtáhl zpět k vozovce, poodešel stranou a uchopil kovovou popelnici o hmotnosti 13 kg, kterou hodil na bezvládně ležícího a nereagujícího poškozeného, následně od zdi domu sebral betonový obrubník, s tímto přešel k poškozenému, stoupl k němu, kdy obrubník držel ve výši své hlavy a ptal se vedle stojící osoby, zda „to má udělat“, přičemž následně odhodil obrubník stranou, kdy svým jednáním obžalovaný způsobil poškozenému J. S. vážné poranění hlavy - subdurální krevní výron (krvácení pod tvrdou plenou mozkovou) vpravo, kontuzi (pohmoždění) mozku v oblasti pravého temenního laloku mozku, četné tržně zhmožděné ranky na hlavě, četné kožní oděrky po straně hrudníku vlevo a na obou kolenou, když toto poranění si vyžádalo dvě operace mozku a dlouhodobou rehabilitaci v řádu několika měsíců.⁹¹

Rozbor uplatněných práv je proveden na základě rozsudku a autorce dostupných materiálů od poškozeného J. S. a osoby blízké M. K., které byly zapůjčeny ke zpracování praktické části této bakalářské práce.

⁹¹ Rozsudek Okresního soudu v Příbrami č. j. 1 T 2/2019 – 243.

V analyzovaném případě byla ze strany poškozeného využita následující práva:

- **Právo podat trestní oznámení o podezření ze spáchání trestného činu** poškozený J. S. vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nevyužil. Trestní oznámení bylo podáno osobou blízkou M. K.
- **Právo dát se zastupovat zmocněncem.** V tomto případě poškozený J. S. využil právních služeb advokáta.
- **Právo být o svých právech řádně poučen.** Toto právo bylo uplatněno při výslechu poškozeného J. S. V tomto případě bylo praktikováno následovně. Dne 9. 11. 2018 předložil poškozenému policejní orgán, oddělení obecné kriminality nejprve formulář: „Poučení poškozeného – oběti trestného činu v trestním řízení“. Toto poučení obsahuje: 1. Poučení poškozeného podle zákona č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí. 2. Poučení poškozeného podle zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád. 3. Poučení oběti trestného činu podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Hned poté poškozený obdržel formulář: „Základní informace pro oběť trestného činu podle zákona č. 45/2013 Sb. (viz příloha č. 4 a příloha č. 5).

Na zmíněných formulářích jsou shrnuty informace o bezesporu nejdůležitějších právech, jimiž disponuje poškozený a současně i oběť trestného činu. Autorka práce se domnívá, že těchto informací je moc a není v silách poškozeného – oběti tomu všemu řádně porozumět. Informace jsou poskytovány bez ohledu na aktuální fyzický a psychický stav, intelektuální kapacitu a vzdělání. Poškozený J. S. se ve změní informací nedokázal bez pomoci advokáta orientovat.

- **Právo být vyrozuměn o možnosti prostudování trestního spisu a možnost učinění návrhu na doplnění vyšetřování.** Policejní orgán oznámil poškozenému J. S., kdy a kde může prostudovat spis. Zároveň byl poučen, že nevyužije-li možnost spis prostudovat, podle § 166 odst. 2 TrŘ, ačkoliv na ni byl řádně upozorněn, učiní o tom policejní orgán záznam do spisu a postupuje dále, jako by k tomuto úkonu došlo. V průběhu přípravného řízení byly provedeny nezbytné důkazy, umožňující učinit skutkové a právní závěry, na jejichž základě byla následně podána obžaloba. Součástí spisového materiálu byly také lékařské zprávy, na základě kterých byl vypracován znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství.

- **Právo být vyrozuměn o podání žaloby** poškozený J. S. uplatňuje v zastoupení. Dne 3. 1. 2019 Okresní státní zastupitelství v Příbrami zasílá zástupci poškozeného dle § 176 odst. 1 TrŘ - Vyrozumění poškozeného o podání obžaloby.
- **Právo zúčastnit se hlavního líčení** využil poškozený i jeho zmocněnec.
- **Právo na doručení rozsudku.** Poškozený J. S. využil práva prostřednictvím svého zmocněnce. Právní zástupce obdržel do své datové schránky rozsudek a dle domluvy s poškozeným mu ho zaslal emailem na vědomí.
- **Právo na náhradu škody způsobené trestním činem a nemajetkové újmy** poškozený J. S. využil. V této souvislosti předložil pracovní smlouvu, nemocenské dávky, bodové ohodnocení úrazu lékařem a příjmový doklad. Soud posoudil předložené podklady odůvodňující způsobenou újmu a výši jejího odškodnění a na základě toho poškozenému přiznal nárok na náhradu škody.

V trestním řízení je časté, že osoba v postavení poškozeného vystupuje zároveň jako svědek. Ač je samozřejmě povinna vyvarovat se křivého svědectví, nemusí být její svědectví nestranné. Samozřejmě může uvádět jen to, co vnímal svými smyly. Poškozený J. S. byl v trestním řízení zároveň svědkem, z čehož mu současně plynula práva a povinnosti svědka.

Za účelem případného poskytnutí **pomoci oběti trestného činu** byl J. S. zaslán dopis od Probační a mediační služby – středisko Příbram. Ostatní pomoc byla oběti poskytována v rámci rodiny a blízkých osob. Autorka si v tomto konkrétním případě nedovede představit např. uplatnění metod restorativní justice zejména mediace nebo rodinné skupinové konference, dále je podle ní zcela vyloučeno realizovat setkání se tváří v tvář s pachatelem, který měl v úmyslu poškozeného usmrtit a projednávat spáchaný trestný čin.

Závěr

Předmětem bakalářské práce bylo popsat postavení poškozeného v trestním řízení, což představuje poměrně široké multidisciplinární téma. Autorka se proto zaměřila na vytvoření přehledného katalogu práv poškozeného a poskytla tak základní přehled o aktuálním stavu právní úpravy, týkající se poškozeného, čímž se podařilo splnit hlavní cíl. Autorka za jedno z nejdůležitějších práv považuje právo dát se zastupovat zmocněncem, jelikož se lze domnívat, že právě tento subjekt trestního řízení se dokáže orientovat náležitě v právním prostředí a je schopen poskytnout poškozenému, který může být výrazně zasažen trestným činem, zejména pokud jde o psychickou rovinu, náležitou právní pomoc.

Autorka se snažila uceleným způsobem zmapovat mnohdy roztráštěné poznatky, na základě prostudované literatury a uvedených zdrojů. V práci byl vysvětlen rozdíl mezi poškozeným a obětí trestného činu. Lze konstatovat, že se nejedná o synonyma, i když se většinou jedná o tutéž osobu. Naznačený rozdíl je v práci blíže popsán.

Poškozený je procesní stranou v řízení a oběť je pojmem defacto kriminologickým, a proto je jí nutné vnímat spíše jako subjekt zvláštní péče ze strany státu. Obětí je jen fyzická osoba, která je schopna svými smysly a city vnímat útrapy spojené s trestným činem. Tento fakt se projevil při analýze konkrétního případu z praxe. Smyslem právní úpravy by jistě nemělo být zahlcení oběti obsáhlými informacemi o všech jejích právech, jimiž disponuje, ale pokud možno srozumitelným způsobem (i opakovaně) ji seznámit s aktuálně relevantními právy tak, aby je mohla efektivně využít.

V práci je věnován prostor odklonům v trestním řízení, a to s důrazem na osobu poškozeného. Jejich aplikace je bezesporu pro poškozeného přínosná. Avšak jejich využití v praxi není příliš časté, což je zřejmé i z pohledu v práci zmiňované novely trestního řádu, která má za cíl zintenzivnit používání institutu dohody o vině a trestu. Přepokládá se zde, že bude na základě podepsaného „Memoranda o součinnosti“ podpořena vzájemná komunikace mezi státním zástupcem a obhájcem, zejména v oblasti využívání odklonů v trestním řízení. Zájem je především o rychlost řízení a odlehčení soudům.

Cílem práce bylo mimo jiné nastínit vhodné možnosti pomoci obětem trestného činu. Charakter a rozsah pomoci poskytované obětem trestného činu je velmi široký,

jedná se o multidisciplinární téma. V České republice je několik organizací, např. často zmiňovaný Bílý kruh bezpečí, které dokáží nabídnout vedle státem poskytované pomoci i další druhy možné pomoci obětem trestného činu (např. praktické rady, konkrétní informace k nastalé situaci, setkání s psychologem, apod.).

Podle mínění autorky by každé oběti závažného trestného činu měl být nabídnut dobrovolný vstup do programů (např. psychorekondiční pobyty, individuální terapie apod.), kde by odborníci z různých oborů zejména fyzioterapie, psychoterapie dále dokázali těmto lidem pomoci zvládnout jejich tíživou životní situaci. I takový přístup je však ztížen skutečností, že ne každá oběť je schopna o pomoc sama požádat, přičemž důvody mohou být různé, např. psychický stav, počítačová negramotnost, neznalost apod. Uvedený problém by bylo možné vyřešit intervenčním systémem ze strany organizací poskytujících aktivně svou pomoc.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790
2. FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš, a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2019, 952 s. ISBN 978-80-7598-306-0
3. CHMELÍK, Jan, a kolektiv *Trestní řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6 (brož.)
4. JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. aktualizované vydání podle stavu k 13. 3. 2020. Praha: Leges, 2020, 1358 s. ISBN 978-80-7502-395-7
5. NOVOTNÝ, František., a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk s. r. o. 446 s. 2017. ISBN 978-80-7380-677-4
6. ŠÁMAL, Pavel., a kol. *Trestní řád – komentář*. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, 2902 s.
7. *Publikace Poradce č. 4/2019*, Poradce s. r. o., 296 s. 2019. ISSN 1211-2437

Elektronické zdroje

1. ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. In: *Zákony pro lidi – Sbírka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. Copyright © AION CS, s. r. o. 2010 [cit. 2020-12-12]. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>
2. Pomoc obětem trestných činů – Policie České republiky. *Úvodní strana – Policie České republiky* [online]. Copyright © 2020 Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 2021-01-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-tc-pomoc-obetem-trestnych-cinu>>
3. www.infovictims.com – *Ifovictims*. [online]. [cit. 2021-01-02] Dostupné z WWW: <https://www.infovictims.cz/cz/003_prava/paginas/003_001.html#007>
4. Peněžitá pomoc obětem. *Bílý Kruh Bezpečí* [online]. Copyright © Bílý kruh bezpečí, z. s., [cit. 2021-01-02]. Dostupné z WWW: <<https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/zadost-o-penezitou-pomoc-nahrada-skody/penezita-pomoc-obetem/>>
5. Právo na peněžitou pomoc – Policie České republiky. *Úvodní strana – Policie České republiky* [online]. Copyright © 2020 Policie ČR, všechna práva vyhrazena

- [cit. 2021-01-05]. Dostupné z WWW:< <https://www.policie.cz/clanek/pravo-na-penezitou-pomoc.aspx>>
6. www.testni-rizeni.com – *Trestní právo a trestní řízení pro laiky*, Copyright © 2006-2021, [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/uplatneni-naroku-na-nahradu-skody-vzor.>>
 7. Adhezní řízení a vykonatelnost odsuzujícího rozsudku ukládajícího povinnost. *Advokátní kancelář Iva Jónová, Litoměřice, Ústí nad Labem* [online]. [cit. 2021-01-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.jonova.cz/pravni-aktuality/247-adhezni-rizeni-a-vykonatelnost-odsuzujiciho-rozsudku-ukladajiciho-povinnost.html>>
 8. Odklony v trestním řízení | Náhrada škody. *Náhrada škody | Pracovní úraz – odškodnění* [online]. Copyright © 2021 všechna práva vyhrazena [cit. 2021-02-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.nahradaskody.cz/trestny-cin/odklony-v-trestnim-rizeni/>>
 9. Odklony (alternativní způsoby trestního procesu) | Vše podstatné o trestním řízení | Více o státním zastupitelství – Soustava státního zastupitelství ČR. *Soustava státního zastupitelství* [online]. Copyright © 2021 Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 2021-02-04]. Dostupné z WWW: <<https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/odklony/>>
 10. *Judikátura – Judikáty – Rozsudok* [online]. [cit. 2021-03-08] Dostupné z WWW: <<https://www.judikaty.info/document/uscr/21507/>>
 11. Zákon o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení. Praktický komentář: *Bulletin Advokacie. Bulletin advokacie, odborný právnický portál | Domů* [online]. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.bulletin-advokacie.cz/zakon-o-vykonu-zajisteni-majetku-a-veci-v-trestnim-rizeni.-prakticky-komentar?browser=mobi>>
 12. Právní prostor: Informační web nejen pro právníky. *Právní prostor: Informační web nejen pro právníky* [online]. Copyright © 1999 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/zakon-o-pouziti-peneznich-prostredku-z-majetkovych-trestnich-sankci-ulozenych-v-trestnim-rizeni.>>

13. VYKYPĚL, J. *Náhrada škody v trestním právu*. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Katedra trestního práva. 2018/2019 [online]. [cit. 2021-03-14].
Dostupné z WWW: https://www.is.muni.cz/th/sx8iv/Nahrada_skody_v_trestnim_pravu.pdf
14. KALIBOVÁ, Klára., a kol. *Zákon o obětech trestných činů. Praktická a legislativní doporučení zohledňující návrh technické novely zákona č. 45/2013 Sb., (číslo sněmovního tisku 658, 7. volební období PSP ČR)*. In IUSTITIA o. p. s., 48 s. 2016, ISBN 978-80-88172-14-7
Dostupné z WWW: <http://www.in-ius.cz/dwn/praktalegdopo/zotc-web-final.pdf>
15. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu - Články - Advokátní deník. *Advokátní deník - Novinky ze světa advokacie* [online]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/12/velka-novela-trestnich-predpisu-aktualni-otazky-dohody-o-vine-a-trestu/>
16. Nespravedlivost duality způsobu odškodňování při | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a. s. 1999 [cit. 2021-04-01].
Dostupné z WWW: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nespravedlivost-duality-zpusobu-odskodnovani-pri-nahrade-bolesti-a-ztizeni-spolecenskeho-uplatneni-108674.html>
17. *Judikatura - Judikáty - Rozsudok* [online]. [cit. 2021-04-01].
Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/55031/>
18. Restorativní programy – Restorativní justice. *Restorativní justice – inovativní přístup k trestnímu právu* [online]. [cit. 2021-04-01].
Dostupné z WWW: <https://restorativni-justice.cz/o-restorativni-justici/restorativni-programy/>
19. § x25 Zastavení trestního stíhání – Trestní právo procesní. *Trestní právo procesní – Rekodifikace trestního práva procesního* [online]. Copyright © Ministerstvo spravedlnosti ČR 2018 [cit. 2021-04-05].
Dostupné z WWW: <https://tpp.justice.cz/old/x25-zastaveni-trestniho-stihani/>

Legislativní dokumenty

1. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 6 Tdo 320/2018
2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 To 38/76 ze dne 03. 12. 1976
3. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Tpj 98/76 ze dne 27. 04. 1977
4. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 6 To 58/2011
5. Rozsudek Okresního soudu v Příbrami č. j. 1 T 2/2019-243
6. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12
7. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 4 Tdo 1515/2012

Ostatní zdroje

1. ČESKO. Komentář ke KO141-1961CZ: text § X text komentáře IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-02-15].
2. ČESKO. JUD311052CZ – JUD311052CZ – 8 Tdo 757/2015, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2018-03-10].
3. ČESKO.JUD330629CZ – JUD330629CZ – I. ÚS 3456/15, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2018-03-10].
4. ČESKO.JUD445752CZ – JUD44572CZ – 8 Tdo 757/2015, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-02-23].
5. ČESKO.LIT286071CZ, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-02-25].
6. ČESKO.JUD361665CZ – JUD361665CZ – IV. ÚS 2334/17, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-03-03].
7. ČESKO.JUD285597CZ – JUD285597CZ – 5 Tz 52/2014, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-03-03].
8. ČESKO. Komentář ke KO45_2013: text § X text komentáře IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-04-01].
9. ČESKO.LIT286105CZ, IN: ASPI [právní informační systém]. Praha: Wolters Kluwer ČR [cit. 2021-01-04].

Seznam zkratek

TrŘ – Trestní řád

tr. zákoník – Trestní zákoník

o. z. – Občanský zákoník

FO – fyzická osoba

PO – právnická osoba

ZOTČ – zákon o obětech trestných činů

dohoda - Dohoda o vině a trestu

Seznam příloh

1. Pomoc oběti Bílý kruh - <https://www.bkb.cz/files/u>
2. www.policie.cz – Peněžitá pomoc pro oběti trestních činů ze strany státu.pdf
3. www.mvcr.cz – Finanční nároky poškozených v trestním řízení.pdf
4. Základní informace pro oběť trestného činu
5. Potvrzení o převzetí poučení oběti trestného činu – základní informace

- V případě, že je pachatel dopaden a trestně stíhán, je třeba se připojit ke svým nárokům na náhradu škody v rámci trestního řízení.
- Od oběťového úřadu si vyžádat zprávu o zranění včetně bodového hodnocení za bolest.
- Písemně nebo osobně se obrátit na Odbor odškodňování Ministerstva spravedlnosti.

Ve své žádosti uvést zejména:

- Jméno a příjmení oběti, datum narození, bydliště, rodné číslo.
- Název útvaru Policie ČR nebo jiného orgánu činného v trestním řízení, který o trestném činu vede řízení (máte-li doklady, přiložte jejich kopie).
- Údaje o škodě a o jejím rozsahu, včetně informace o tom, co už bylo uhrazeno a o tom, co jste učinili k vymáhání škody (máte-li doklady, přiložte jejich kopie).
- Svou kontaktní adresu, případně i telefonní spojení.

Žádoti můžete, nejlépe doporučeným dopisem, na adresu: Ministerstvo spravedlnosti ČR, Odbor odškodňování Vytěšňácká 16, 128 10 Praha 2

5. Kdo se bude Vaši žádost zabývat

Ministerstvo spravedlnosti do tří měsíců od podání žádosti a předložení potřebných dokladů (které si v případě potřeby můžete ještě vyžádat) buď pomoc poskytne, nebo začáteční sdělí důvody, pro které pomoc nelze poskytnout.

6. Kde můžete získat další informace

Osobně a telefonicky
 Býlí kruh bezpečí - centrála:
 U Trojice 2, Praha 5, 150 00
 Tel.: 257 317 110

Vydání: ledna v rámci projektu PRÁVO ŽITÍ 2002
 www.donalinka.cz

www.bkb.cz
www.donalinka.cz

© Býlí kruh bezpečí, s.r.o. 2006. grafika: Aleš Toman, iluk: PSM. Děkací listy lze žádat i online v zodpovědnosti příjemce grantu a nelze je v žádném případě považovat za oficiální státní dokument Evropské unie a České republiky.

Náhrada škody a peněžitá pomoc

Informační materiál Býlího kruhu bezpečí, ve kterém najdete základní informace o náhradě škody a o peněžitě pomoci státu obětem trestných činů.

Možnosti kompenzace oběti trestných činů

Pokud se stanete obětí trestného činu a utrpíte nějaký druh škody (např. na zdraví, na majetku), existuje podle konkrétní situace několik možností, jak vám může být tato škoda aspoň částečně kompenzována.

Pokud je pachatel známý
 lze se domáhat náhrady škody na něm.

Existují tyto možnosti:

- připojit se k trestnímu řízení s návrhem na náhradu škody v rámci tzv. adhezního řízení,
 - podat žalobu na náhradu škody podle občanského zákoníku, tedy uplatnit nárok v občanském soudním řízení,
 - uplatnit obě výše uvedené možnosti.
- Dále lze v případě známého pachatele získat pomoc od státu dle zákona o poskytnutí peněžitě pomoci obětem trestné činnosti.

Od státu lze také získat některé dávky sociální péče a státní sociální podpory (např. peněžité či věcné měsíční dávky poskytované k úhradě zdravotních mimořádných výdajů rodiny, seniorů, zdravotně postihovaných a dalších osob či potřebných).

Od pojišťovny lze získat peníze z povinného ručení uzavřeného pachatelem (dopravní nehody), či z jeho pojištění odpovědnosti za škodu nebo z pojištění spojeného s držením některých typů platebních karet (např. z cestovního pojištění spojeného s kartou oběti, z pojištění odpovědnosti za škodu spojeného s kartou pachatele). Dále je možné plnit i pojistných směr, pokud takové byly před činem uzavřeny ve prospěch oběti.

Pokud je pachatel neznámý,
 přichází v úvahu tato plnění:

Ze strany státu to jsou dávky sociální péče a státní sociální podpory (viz výše). Dále lze v případě neznámého pachatele získat pomoc od státu dle zákona o poskytnutí peněžitě pomoci obětem trestné činnosti. Dále je možné plnit od pojišťovny z různých druhů pojištění uzavřených obětí: úrazová, životní, zdravotní, pojištění majetku (např. domácnosti, motorového vozidla, proti vloupání, krádeží, loupeží).

	PACHATEL ZNÁMÝ	PACHATEL NEZNÁMÝ
Dle postupu	Náhrada škody - v trestním řízení - v občanském soudním řízení	
Dle zájmu	Dle zákona o povinném ručení občanských trestných činů - Sociální dávky - Státní sociální podpora	Dle zákona o povinném ručení občanských trestných činů - Sociální dávky - Státní sociální podpora
Dle pojištění	Pojištění - odpovědnosti za škodu uzavřené pachatelem, jeho povinné ručení - životní, úrazová, zdravotní, pojištění motorového vozidla či jiného majetku, - pojistky spojené s uzavřením kartami atd.	Pojištění - životní, úrazová, úrazová pojištění obětí či jejich pojištění domácností, majetku motorového vozidla či jiného majetku, - pojistky spojené s uzavřením kartami atd.
Jiné zdroje	- Návrh - Dávky - Návrhí fondy	- Návrh - Dávky - Návrhí fondy

INFORMACE K PENĚŽITÉ POMOCI státu poskytované obětem trestné činnosti

1. Kdo může žádat o peněžitou pomoc

Oběť, která v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví, může za okolností vymezených zákonem č. 206/97 Sb. dostat od státu peněžitou pomoc. Pokud oběť na následky napadení zemře, mohou peněžitou pomoc dostat pozůstalé osoby, které byly na zemřelou oběť odškodněny výživou. Pomoc může být poskytnuta i tomu, kdo se stane obětí trestného činu v zahraničí, splní-li všechny zákonně stanovené předpoklady.

2. Jaké ztráty pomáhá peněžitá pomoc zmírnit

Oběť mohou dostat pomoc v souvislosti:

- s užším výdělkem,
- s náklady, které jim vznikly v souvislosti s léčením -např. léky, zdravotní pomůcky,
- s náklady na dopravu v souvislosti s léčením a rehabilitací, přičtení cizí osoby pro pomoc v domácnosti nebo při odětvování.

Pozůstalí mohou dostat pomoc v souvislosti:

- s náklady na pohřeb, smuteční obřad, zřehání hrobu, pomůcky,
- s výživným, které jim zemřelá oběť poskytovala nebo byla povinna poskytovat.

Pomoc spočívá v jednorázovém poskytnutí peněžité částky k překonání zhoršené sociální situace způsobené obětí nebo pozůstalým trestným činem. Peněžité pomoci se nevztahuje na odškodnění bolesti ani odškodnění hodnoty odhalených věcí nebo peněz.

3. Na jaké případy se pomoc nevztahuje

- Pokud celková výše bodového hodnocení za bolest nedosahuje hodnoty alespoň 100 bodů (v případě úmrtí se tato hodnocení násobí).
- Pokud oběť neposkytl orgánům činným v trestním řízení potřebnou součinnost.
- Pokud je žalobce stíhán jako spolupachatel.
- Pokud oběť nemá souhlas s trestním stíháním pachatele.
- Pokud oběť o pomoc požádá po uplynutí jednoho roku od doby, kdy se doznala o škodu způsobené trestným činem.

Peněžité pomoci nahrazuje platby od jiných institutů a osob (sociální pojištění, důchod, soukromé pojištění, náhrada škody od pachatele, potřeby atd.), tzn., že se peněžité pomoci nevztahuje na případy, kdy byla škoda oběti nebo pozůstalým po oběti v plné výši uhrazena jinými institucemi nebo osobami.

4. Co je třeba udělat, aby se peněžitou pomoc získal

- Trestný čin naprohlášen oznámit Policii ČR.
- Veškeré originální doklady, účty a potvrzení spojených s léčbou či s potřebou péče ukázat.
- Konzultovat svou situaci v případě potřeby s odborníky (např. Býlí kruh bezpečí, advokát).

Peněžítá pomoc obětem trestných činů ze strany státu podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

Žádost o poskytnutí peněžité pomoci lze podat u **Ministerstva spravedlnosti**
- nejpozději **do 2 let** ode dne, kdy se oběť dozvěděla o újmě způsobené trestným činem,
- nejpozději však **do 5 let** od spáchání trestného činu, jinak právo zaniká.

Proti pravomocnému rozhodnutí o peněžité pomoci může žadatel podat žalobu podle soudního řádu správního. (§ 30 odstavec 7)

Žádost o peněžitou pomoc lze podat také ve slovenském a v anglickém jazyce (vyhláška 225/2013 Sb.).

Žádost je možné podat na adresu:

✉ **Ministerstvo spravedlnosti ČR, odbor odškodňování, Vyšehradská 16,
128 10, Praha 2.**

☎ **odbor odškodňování MS ČR: 221 997 941**
www.justice.cz

Peněžítá pomoc je poskytnuta oběti, která: (§ 23 odstavec 2)

- a) je státním občanem ČR, pokud má na území ČR místo trvalého pobytu, pokud se na území ČR obvykle zdržuje nebo pokud se na území ČR stala obětí trestného činu,
- b) má trvalý pobyt nebo oprávněně pobývá na území jiného členského státu EU, pokud se na území ČR stala obětí trestného činu,
- c) je cizincem, pokud na území ČR v souladu s jinými právními předpisy pobývá nepřetržitě po dobu delší než 90 dnů a stala se na území ČR obětí trestného činu,
- d) je cizincem, který se stal obětí trestného činu na území ČR a který požádal o mezinárodní ochranu, kterému byl udělen azyl nebo doplňková ochrana na území ČR.

Obětem, kterými jsou shora **neuvezení** cizinci, se peněžítá pomoc poskytuje v rozsahu stanoveném vyhlášenou mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána. (§ 23 odstavec 3)

Právo na peněžitou pomoc má: (§ 24 odstavec 1, § 28 odstavec 1)

- a) oběť, které bylo v důsledku trestného činu ublíženo na zdraví [paušální částka 10 000 Kč, max. 200 000 Kč],
- b) oběť, které byla v důsledku trestného činu způsobena těžká újma na zdraví [paušální částka 50 000 Kč, max. 200 000 Kč],
- c) osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem, registrovaným partnerem, dítětem nebo sourozencem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu [paušální částka 200 000 Kč, jde-li o sourozence v paušální částce 175 000 Kč, snížené o součet všech částek, které oběť z titulu náhrady škody již obdržela; maximální souhrnná částka je 600 000 Kč],
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby (§ 198 trestního zákoníku), kterým vznikla nemajetková újma [do výše 50 000 Kč].

Ublížením na zdraví je stav znemožňující nejméně po dobu 3 týdnů obvyklý způsob života a který vyžaduje lékařské ošetření.

Těžkou újmou na zdraví je zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohydění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo porucha zdraví trvajicí nejméně po dobu 6 týdnů.

Peněžitá pomoc je poskytnuta v souvislosti: (§ 25 odstavec 1)

- s překlenutím zhoršené sociální situace způsobené oběti trestným činem,
- s náklady, spojenými s odbornými postupy v léčbě.

Peněžitá pomoc je poskytnuta, jestliže: (§ 26 odstavec 2)

- pachatel trestného činu byl uznán vinným nebo zproštěn obžaloby pro nepřičetnost, nebo takové rozhodnutí dosud nebylo vyhlášeno nebo nenabylo právní moci,
- nejsou-li důvodné pochybnosti o tom, že se stal trestný čin, ale věc byla policejním orgánem nebo státním zástupcem odložena z důvodu podle § 159a odst. 2 až 4 trestního řádu (nepřípustnost nebo neúčelnost trestního řízení, nebo bylo účelu trestního řízení již dosaženo),
- trestní stíhání bylo zastaveno z důvodu podle § 172 odst. 1 písm. d) nebo e) nebo podle § 172 odst. 2 trestního řádu (nepřípustnost trestního stíhání, nepřičetnost obviněného, nebo bylo účelu trestního řízení již dosaženo jiným způsobem),

Peněžitá pomoc není poskytnuta, jestliže: (§ 27)

- oběť je stíhána jako spoluobviněná v trestním řízení vedeném pro daný trestný čin, nebo byla účastníkem takového trestného činu,
- oběť nedala souhlas k trestnímu stíhání pachatele v případě, kdy tento souhlas je podmínkou zahájení trestního stíhání nebo pokračování v něm, nebo takový souhlas vzala zpět,
- oběť neposkytla orgánům činným v trestním řízení potřebnou součinnost zejména tím, že bez zbytečného odkladu bez vážného důvodu nepodala oznámení o trestném činu, nebo jako svědek v trestním řízení využila s odvoláním na svůj poměr k pachateli práva odepřít výpověď.

Žádost o peněžitou pomoc obsahuje: (§ 31)

- jméno a příjmení, datum narození, bydliště, rodné číslo, kontaktní adresu,
- název útvary, který vede řízení o trestném činu, poslední rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení, nebo jméno podezřelého,
- údaje o škodě nebo o nemajetkové újmě, včetně údajů, zda byla nahrazena a kroků, které byly učiněny k vymáhání náhrady škody, včetně dokladů,
- údaje o majetkových a výtěžkových poměrech; doklady mohou být nahrazeny čestným prohlášením,
- lékařskou zprávu prokazující škodu na zdraví,
- odůvodnění, že splňuje podmínky osoby pozůstalé (§ 24 odstavec 1 písm. c) a kolik osob tyto podmínky splňuje.

Změní-li se některá z okolností, je oběť povinna ministerstvo informovat.

Přeshraniční případy

Přeshraničním případem s členskými státy Evropské unie se pro účely tohoto zákona rozumí případ, kdy o poskytnutí peněžité pomoci oběti trestného činu rozhoduje příslušný orgán členského státu Evropské unie, na jehož území byl trestný čin spáchán, v případech, kdy obětí byla osoba, která má místo trvalého pobytu nebo oprávněně pobývá na území jiného členského státu Evropské unie (dále jen „přeshraniční případ“). (§ 34)

Ministerstvo je povinné v přeshraničních případech osobám uvedeným v § 23 odst. 2 písm. a), c) a d), pokud se staly obětí trestného činu, který byl spáchán na území jiného členského státu Evropské unie, poskytnout potřebnou součinnost k tomu, aby žádost o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech splňovala všechny náležitosti stanovené právem příslušného členského státu Evropské unie, jehož orgán bude o poskytnutí peněžité pomoci rozhodovat; za tím účelem zejména

- a) poskytuje základní informace o možnostech obdržet peněžitou pomoc a formuláře žádostí o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech,
- b) na žádost oběti poskytuje informace o tom, jak žádost o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech vyplnit a kterými dokumenty ji doložit,
- c) přijímá žádosti o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech,
- d) pořizuje na náklad státu překlad žádosti o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech a jejich příloh do cizího jazyka,
- e) na žádost oběti poskytuje součinnost v případě, že příslušný orgán jiného členského státu Evropské unie požádá o dodatečné informace,
- f) na žádost oběti zasílá bezodkladně příslušnému orgánu jiného členského státu Evropské unie dodatečné informace vyžádané podle písmene e), popřípadě i seznam veškerých postupovaných dokumentů,
- g) postupuje vyplněnou žádost o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech a její přílohy příslušnému orgánu jiného členského státu Evropské unie.

(§ 35 odstavec 1)

Ministerstvo rozhoduje o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech osobám, **kteří mají místo trvalého pobytu nebo oprávněně pobývají na území jiného členského státu Evropské unie**, pokud se na území České republiky staly obětí trestného činu. (§ 36 odstavec 1)

Těmto osobám a příslušnému orgánu jiného členského státu Evropské unie ministerstvo zašle rozhodnutí o žádosti o poskytnutí peněžité pomoci v přeshraničních případech.

(§ 36 odstavec 3)

Peněžitou pomoc nelze poskytnout, pokud byla žádost o její poskytnutí podána v jiném státě. Ministerstvo vyzve osobu uvedenou v **odstavci 1**, aby čestným prohlášením potvrdila, že takový nebo obdobný nárok neuplatnila v jiném státě. Pokud osoba uvedená v **odstavci 1** čestné prohlášení nepředloží, peněžité pomoci se neposkytne. (§ 36 odstavec 4)

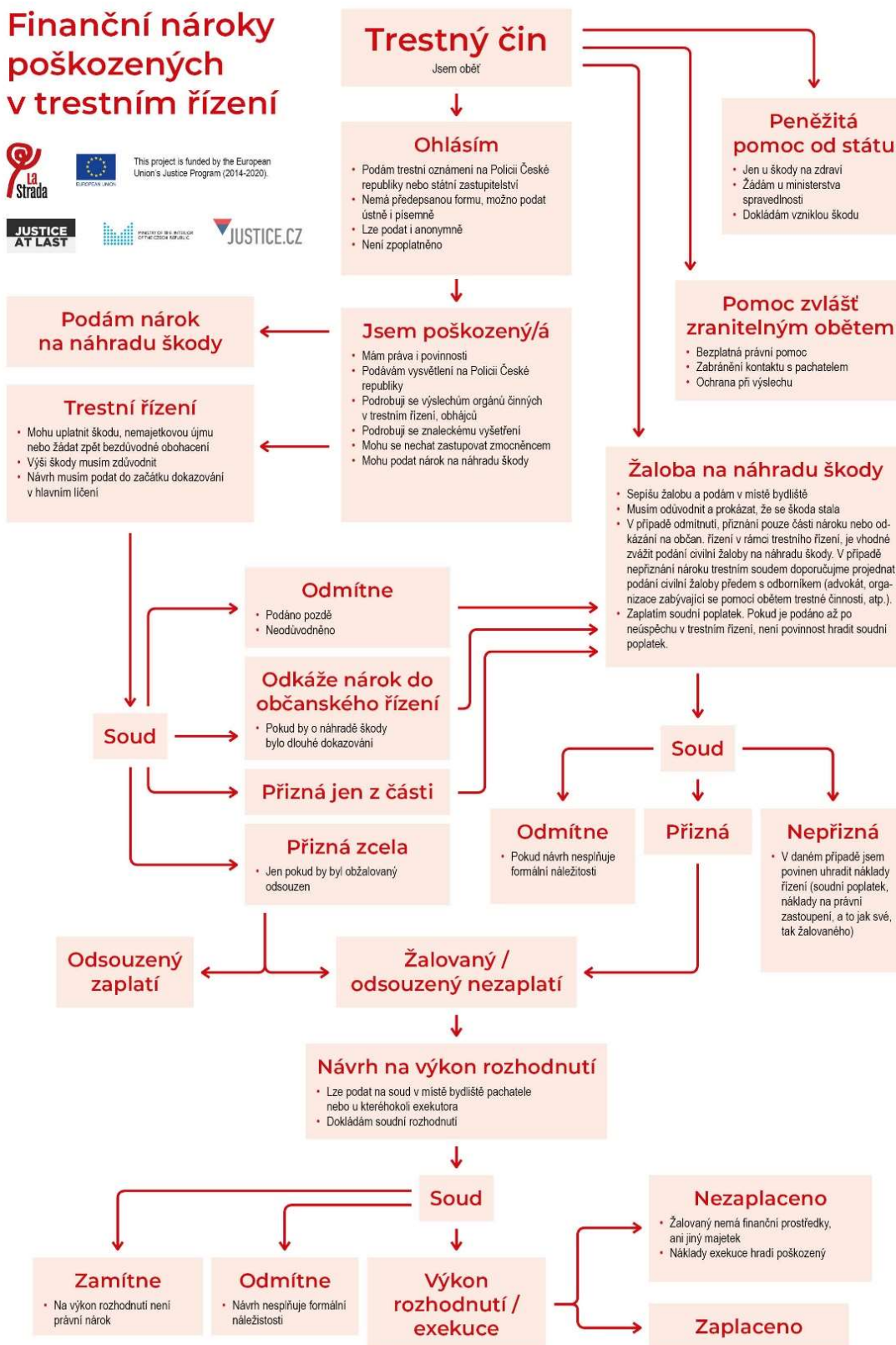
Podle § 36 odstavce 5 lhůta uvedená v **§ 30 odstavce 2** je **zachována** i v případě, kdy byla žádost o poskytnutí peněžité pomoci oběti podána u příslušného orgánu jiného členského státu Evropské unie, na jehož území má oběť místo trvalého pobytu nebo se na něm obvykle zdržuje.

Seznam rozhodovacích orgánů v jednotlivých členských státech lze nalézt na webových stránkách: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil v sekci odškodňování obětí trestných činů, záložka rozhodovací orgány.

Finanční nároky poškozených v trestním řízení

This project is funded by the European Union's Justice Program (2014-2020).

Finanční nároky poškozených v trestním řízení

Orgány činné v trestním řízení (policie, státní zastupitelství, soud) se o případné oběti musí dozvědět, je tedy vhodné spolupracovat s odbornou organizací, která bude uplatnění nároku monitorovat, nebo případný nárok na náhradu škody uplatnit včas sám.

Jsem obětí trestného činu

Ohlášení policii, státnímu zastupitelství (volnou formou, nemá jakékoli předepsané náležitosti)

Uplatnění nároku

na náhradu škody u soudu (jak majetkovou – úslá mzda, nezaplacené povinné platby státu atp., tak nemajetkovou – újma na zdraví, cti, ztížené společenské uplatnění). V ideálním případě nárokovat již s podáním trestního oznámení, **nejpozději** u soudu, a to do doby zahájení dokazování v hlavní líčení. Nárok je nutné odůvodnit a navrhnout k věci důkazy (výše průměrného výdělku, který mi nebyl poskytnut, nezaplacené od-vody na sociálním a zdravotním pojištění, u nemajetkové újmy důvody pro přiznání bolestného nebo ztíženého společenského uplatnění).

Škoda není přiznána

V rámci trestního řízení není škoda přiznána vůbec nebo jen částečně

Škodu je možné uplatnit v rámci civilního řízení (pokud je nárok uplatněn až po neúspěchu v trestním řízení, je toto řízení osvobozeno od soudního poplatku)

Škoda je přiznána

V rámci trestního řízení je mi přiznána škoda (zoela nebo částečně)

Škoda je uhrazena dobrovolně

Škoda není uhrazena

Dojde k podání návrhu na výkon rozhodnutí – exekuce. Vhodné domluvit s exekutorem případně hrazení nákladů exekuce, jelikož faktická vymahatelnost plnění v rámci této trestné činnosti je minimální, a v případě neúspěchu by hradil náklady poškozený.

Postup v rámci civilního řízení

Jsem obětí trestného činu

a chci uplatnit nárok v rámci civilní žaloby

S ohledem na složitou důkazní situaci, povinnost hradit soudní poplatky a případné náklady protistrany cestu civilněprávní žaloby doporučujeme pouze v případě, že je oběť skutečně přesvědčena o svém nároku a má pro tento nárok dostatečné důkazy.

Pokud není škoda přiznána již trestním soudem, je vhodné zvážit podání civilní žaloby, jelikož již trestní soud se zabýval skutkovou situací škody, a je pravděpodobně, že velice podobně bude hodnotit důkazní situaci také civilní soud (dojde tedy nejspíše k zamítnutí žaloby).

Podání návrhu na zahájení řízení ohledně náhrady škody (ať již majetkové nebo nemajetkové). Pokud je toto řízení zahájeno až po zamítnutí návrhu na náhradu škody v rámci trestního řízení, je osvobozeno od soudního poplatku. Je možné však uplatnit i souběžně s trestním řízením, kdy je však nutné uhradit soudní poplatek. Navíc veškeré důkazy musí obstarat výhradě žalující strana (oběť obchodování s lidmi), což celý proces velice komplikuje.

Není mi přiznán nárok na náhradu škody

Jsem povinen uhradit výlohy soudu, včetně nákladů protistrany za právní zastoupení (případně další náklady)

Je mi přiznán nárok na náhradu škody

Škoda je uhrazena dobrovolně.

Škoda není uhrazena

Dojde k podání návrhu na výkon rozhodnutí – exekuce. Vhodné domluvit s exekutorem případně hrazení nákladů exekuce, jelikož faktická vymahatelnost plnění v rámci této trestné činnosti je minimální, a v případě neúspěchu by hradil náklady poškozený.

Pomoc státu obětem trestné činnosti obchodování s lidmi

Oběti trestné činnosti obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku) mají speciální status zvlášť zranitelné oběti. Tento status má řadu speciálních práv, která je možné (a vhodné) v rámci pomoci tímto obětem uplatnit. Zvláštními právy jsou:

Právo na bezplatnou právní pomoc,

kterou může poskytnout poskytovatel pomoci vedený v registru poskytovatelů pomoci obětem trestné činnosti (<https://otc.justice.cz>)

- Oprávněnost tohoto nároku posuzuje vždy poskytovatel uvedený v registru.
- Poskytovateli jsou advokáti, psychologové, instituce pro sociální poradenství atp.

Právo na zabránění kontaktu s pachatelem

(jak v řízení u policie, tak v řízení před soudem)

- Může se požádat kdykoliv, z logiky věci je však vhodné požádat co nejdříve.
- Mělo by se dít zcela běžně

Právo na ochranu při výsledku a podání vysvětlení

(jak v řízení u policie, tak v řízení před soudem)

- V rámci výsledku může být skryta identita oběti pro zamezení možné identifikace osoby podávající vysvětlení nebo svědeckou výpověď (smyslené nacionále osoby, použití změny hlasu atp.).
- Výslech by neměl být opakován, a mělo by dojít k tomu, že výslech osoby postačuje pouze 1x u policie a případně 1x u soudu (pokud to některá ze stran u soudu považuje za nutné, jinak lze použít výslech u policie).

Právo na zastupování zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu

- V rámci celého řízení může být oběť zastoupena jakoukoliv fyzickou nebo právnickou osobou
- Návrh na bezplatnou pomoc (případně pomoc za sníženou odměnu) se podává státnímu zástupci před podáním obžaloby a po podání obžaloby příslušnému soudu.
- Pokud návrhu na bezplatnou (za sníženou odměnu) právní pomoc není přiznána, je možné se ještě obrátit na Českou advokátní komoru www.cak.cz

Peněžitá pomoc obětem trestné činnosti

- Pouze v případě újmy na zdraví a pro pozůstalé po zemřelém, který zemřel na následky trestné činnosti
- Poskytováno na základě žádosti podané k ministerstvu spravedlnosti

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Středočeského kraje
Územní odbor Příbram
Oddělení obecné kriminality
Žežická 498, 261 01 Příbram V - Zdabov

Č. j. KRPS-269901-77/TČ-2018-011171-MD

Příbram V - Zdabov 9. listopadu 2018
Počet stran: 4

Poučení poškozeného - oběti trestného činu v trestním řízení

V trestní věci [REDAKCE] TĚŽKÉ UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ, VÝTRŽNICTVÍ
proti [REDAKCE]
pro zločin těžké ublížení na zdraví
podle § § 145/1 § 358/1 trestního zákoníku

Poučení poškozeného podle zákona č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí:

Podle § 8 odst. 1 zákona č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení, může poškozený

- který v trestním řízení, ve kterém byla pravomocně uložena majetková trestní sankce nebo ve kterém si soud rozhodnutí o uložení majetkové trestní sankce vyhradil do veřejného zasedání podle § 230 odst. 2 nebo 3 trestního řádu, uplatnil majetkový nárok a tento nárok mu byl přiznán rozhodnutím soudu vydaným v trestním řízení, které nabylo právní moci a je vykonatelné, nebo uplatnil majetkový nárok a byl s tímto nárokem, byl jen zčásti, pravomocným rozhodnutím soudu vydaným v trestním řízení odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, nebo

- o jehož majetkovém nároku pravomocně rozhodl soud v řízení ve věcech občanskoprávních, pokud v trestním řízení o trestném činu, v důsledku jehož spáchání mu tento nárok vznikl, byla uložena majetková trestní sankce nebo si soud rozhodnutí o uložení majetkové trestní sankce vyhradil do veřejného zasedání podle § 230 odst. 2 nebo 3 trestního řádu, nebo

- vůči němuž má pachatel pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu v řízení ve věcech občanskoprávních stanovenou vyšší vyživovací povinnost, pokud v řízení o trestném činu zanedbání povinné výživy byla pravomocně uložena majetková trestní sankce,

podat Ministerstvu spravedlnosti České republiky žádost o uspokojení majetkového nároku. Žádost musí být podána do 60 dnů od nabytí právní moci trestního příkazu nebo odsuzujícího rozsudku vydaného soudem v trestním řízení o trestném činu, v důsledku jehož spáchání vznikl oprávněné osobě majetkový nárok, nebo do 60 dnů od nabytí právní moci rozhodnutí vydaného soudem v řízení ve věcech občanskoprávních, kterým byl oprávněné osobě přiznán její majetkový nárok. Po uplynutí této lhůty právo na uspokojení majetkového nároku ze zvláštního účtu zaniká.

Poučení poškozeného podle zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád:

Podle § 43 odst. 1 trestního řádu ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, činit si výpisky a poznámky a na svoje náklady pořizovat kopie spisů a jejich částí (§ 65 trestního řádu), zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu a před skončením řízení se k věci vyjádřit. Jde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku), rozumí se pro účely tohoto zákona majetkovou škodou, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, i dlužné výživné.

Podle § 43 odst. 2 trestního řádu se za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Podle § 43 odst. 3 trestního řádu jste jako poškozený oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování (§ 206 odst. 2); je-li sjednána dohoda o vině a trestu, je třeba návrh učinit nejpozději při prvním jednání o takové dohodě (§ 175a odst. 2). Z návrhu musí být patmo, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatňuje nebo z jakých důvodů a v jakém rozsahu se uplatňuje nárok na vydání bezdůvodného obohacení. Důvod a výši škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení jste povinen doložit. Podle § 44 odst. 3 trestního řádu návrh nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení.

Podle § 43 odst. 4 trestního řádu jste-li obětí trestného činu podle zákona o obětech (§ 22 zákona o obětech trestných činů), máte právo v kterémkoliv stádiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na Váš dosavadní život. Prohlášení lze učinit i písemně.

Podle § 51a odst. 4 trestního řádu pokud si poškozený sám zmocněnce nezvolí, za podmínek uvedených v odst. 1 a 2, je mu předsedou senátu nebo soudcem ustanoven advokát.

Poškozený, který má nárok na ustanovení zmocněnce, může podle § 151a odst. 1 trestního řádu žádat, aby předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce rozhodl o tom, že stát ponese náklady na znalecký posudek, který poškozený vyžádá. Žádosti nelze vyhovět, jestliže takový důkaz není pro objasnění věci zřejmě potřebný nebo stejný úkon k prokázání téže skutečnosti již vyžádal orgán činný v trestním řízení.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) trestního řádu jsou na žádost poškozeného, oběti (§ 16 zákona o obětech trestných činů), jeho zákonného zástupce, opatrovníka, zmocněnce a dalších osob vyjmenovaných zákonem vedeny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a Probační a mediační služba, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede.

Podle § 65 odst. 1 trestního řádu má poškozený a zmocněnec právo nahlížet do spisů, s výjimkou protokolu o hlasování, údajů osob podle § 55 odst. 1 písmene c) a osobních údajů svědka podle § 55 odst. 2 trestního řádu, činit si z nich výpisky a poznámky a požít si na své náklady kopie spisů a jejich částí. Totéž právo má zákonný zástupce a opatrovník poškozeného, který není plně svéprávný nebo je-li jeho svéprávnost omezena.

Podle § 65 odst. 2 trestního řádu může v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán právo nahlédnout do spisů a spolu s tím ostatní práva uvedená v § 65 odstavci 1 trestního řádu ze závažných důvodů odepřít. Závažnost důvodů, ze kterých tato práva odepřel policejní orgán, je na žádost osoby, již se odepření týká, státní zástupce povinen urychleně přezkoumat.

Podle § 154 odst. 1 trestního řádu byl-li poškozenému alespoň částečně přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení, je odsouzený, jemuž byla povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo k vydání bezdůvodného obohacení uložena, povinen nahradit poškozenému též náklady potřebné k účelnému uplatnění tohoto nároku v trestním řízení, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.

Podle § 154 odst. 2 trestního řádu v případě, že poškozenému nebyl přiznán nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení ani zčásti, uloží soud na návrh poškozeného odsouzenému uhradit náklady související s účastí poškozeného v trestním řízení.

Podle § 157a odst. 1 trestního řádu má poškozený právo kdykoliv v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu. Tato žádost není vázána lhůtou. O výsledku přezkoumání musí být žadatel vyrozuměn.

Podle § 160 odst. 2 trestního řádu může poškozený, jehož pobyt nebo sídlo jsou známa, požádat o opis usnesení o zahájení trestního stíhání.

Podle § 166 odst. 1 trestního řádu podá-li poškozený návrh podle § 43 odst. 3 trestního řádu, je mu umožněno po skončení vyšetřování prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování.

Poučení oběti trestného činu podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (ZOTČ):

Podle § 3 odst. 1 ZOTČ každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť, nevyjde-li najevo opak.

Podle § 3 odst. 4 ZOTČ jsou Policie ČR, orgány činné v trestním řízení a subjekty zapsané v registru poskytovatelů povinny srozumitelným způsobem informovat oběť o jejich právech a umožnit jí jejich plné uplatnění. Na žádost oběti jsou tak povinny učinit i opakovaně.

Podle § 7 ZOTČ má oběť právo na přístup k informacím v zákonem stanoveném rozsahu ve věci, v níž se stala obětí trestného činu.

Podle § 11 odst. 1 ZOTČ na žádost oběti jí poskytne příslušný orgán činný v trestním řízení:

- a) informaci, že trestní řízení nebylo zahájeno,
- b) informaci o stavu trestního řízení, s výjimkou případů, kdy by tato informace mohla ohrozit dosažení účelu trestního řízení,
- c) informaci o skutku, ze kterého je osoba, proti níž se řízení vede, obviněna, včetně jeho právní kvalifikace,
- d) informaci o době a místě konání veřejného projednání věci v řízení před soudem,
- e) pravomocné rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí.

Podle § 11 odst. 3 ZOTČ může oběť podat žádost o poskytnutí informací souvisejících s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě. Tato žádost se podává v přípravném řízení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a v řízení před soudem soudy.

Podle § 17 odst. 1 ZOTČ oběť a osoba jí blízká mají právo požádat v kterémkoliv stadiu trestního řízení, popřípadě i před jeho zahájením, aby byla při úkonech, kterých se účastní, učiněna potřebná opatření k zabránění jejich kontaktu s osobou, kterou oběť označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchaní trestného činu, nebo proti níž se vede trestní řízení.

Podle § 17 odst. 2 ZOTČ žádosti podle odst. 1 jsou příslušné orgány povinny vyhovět, pokud se jedná o zvlášť zranitelnou oběť a nevyklučuje to povaha prováděného úkonu.

Podle § 18 odst. 1 ZOTČ musí být otázky směřující do intimní oblasti kladeny pouze tehdy, je-li to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení.

JID: PCR01ETRfo125771045

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Středočeského kraje
Územní odbor Příbram
Oddělení obecné kriminality
Žežická 498, 261 01 Příbram V - Zdaboř

Č. j. KRPS-269901-76/TC-2018-011171-MD

Příbram V - Zdaboř 9. listopadu 2018
Počet stran: 1

**Potvrzení
o převzetí poučení oběti trestného činu – základní
informace**

Byla mi předána základní informace pro oběť trestného činu a ústně sděleny prvotní informace.

Základní informace a prvotní informace mi byly předány a srozumitelně vysvětlena a beru je na vědomí.

.....
(jméno a příjmení oběti trestného činu)

.....
zákonný zástupce - opatrovník *)

022.3739.125771045